

Tartalom: Borítékunk, lapdíszünk és mellékleteink. A könyv-csínálás művészete. (Czakó Elemér dr. előadása.) Közgyűlés előtti. Gróh István tanár könyve. Az autotipák egyengetése. Apróságok a betűfémről. A fotomechanika köréből. (Angererék legújabb sokszorosító módja. A tengeri nyúl vére mint fotoaktív anyag.) Nyomdászattörténelmi töredékek. (Az egyházilag tiltott könyvek jegyzéke. Apró jegyzetek a hírlapok történetéről.) Szedésről — szedőknek. (A betűöntői dísz a könyvnyomtatásban. A sorozó zárásának megbízható módja.) Nyomatástechnikai dolgok. (Elbá-nás a gyorsan száradó festékekkel. A sajtó megerősítetése nyomtatáskor.) Vegyes közlemények. (Az Iparművészeti Társulat tevékenysége. Egy árlejtési véghatározat megindokolása. Egy közhasznú működésű egyesületünkről. A Pallas-nyomda részvényeinek közgyűlése. Bel- és külföldi kritika az Idei Evkönyvről. Magyar művészek grafikai tárlata Berlinben. A Művészet szerkesztősége exlibris-pályázata. A Globus nyomdai részvénytársaság vásága. A Magyar Iparművészet ezidei első füzeté. Az ipari s

kereskedelmi minták központi tára. Németországba utazó szak-társak figyelmébe. "Reklám", a modern üzletfejlesztés szaklapja. Könyvnyomtatók s hírlapírók a politikában. Új cellulóz-gyár alapítása Oláhországban. Az új osztrák császárbülbileumi levélbélve-gek. A bécsi udvari s állami nyomda megbővítése. A művészi emblemák a könyvnyomtatásban. A múlt évi Grafikai Szemle bekötési táblája. Szedés közé való tágítók készítése gumiból. Szerkesztőségi meg kiadóhivatali üzenetek.) Hivatalos közlemé-nyek. (Meghívó a Szakkör rendes évi közgyűlésére. Választmányi ülés 1908. évi március hó 13-án. Pénztári kimutatás 1908 február haváról. A múlt hóban befolyt tagsági járulékok. Tagsági for-galom 1908. évi február hóban. Jelölő-bizottsági ülés 1908. évi február 25-én. A tag szórakozási alkalmak körhelyiségünkben. Júliusi és augusztusi példányok kerestetnek! Kondícióbeli vál-tozások pontos bejelentése. Kedvezményes színház- és fürdő-utalványok. Fotografus kedvezménye tagjaink részére. Grafikai Szemle hirdetéseinél szabott árai.) Hirdetések. Három melléklet.

Borítékunk, lapdíszünk és mellékleteink.

Borítékunknak Kun Mihály szaktársunk volt a ter-vezője, ki más két kitűnően rajzoló mesterszedő szak-társunkkal: Bárány Nándorral és Fekete Bélával egyetemben a Magyar Iparművészeti Iskola esti tan-folyamán szerezte meg rajzképességét. Tehát ez a borítékunk is, úgy mint a korábbiaknak java része: az Iparművészeti Iskola buzgó tanárainak s kitűnő tanítási rendszerének a dicséretét zengi. Hasonlókép-pen a lapfej meg a címek körött levő dísz is, amelyet Bárány Nándor szaktársunk rajzolt, s amely jelenté-keny részében folytatólagos bemutatása a múlt hónap-ban megkezdett lapdész-sorozatnak. A lapdész Gróh István tanár hatása alatt készült, s sokszorosítási célokra kiválóan alkalmas fekete-fehér technikával.

Boríték is, lapdész is jó példái annak, hogy a ma-gyar díszítő stílus fejlesztése útján el lehet jutni oda, hogy a külföldi modern művészettel egyértékű modern, de nemzeties formakincsre támaszkodó díszítő műv-észetünk legyen magunknak is. Iparművészeti Isko-lának derék tanárainak, Gróh Istvánnak a fáradozása már kezdi megteremni a gyümölcsét: napról-napra szebb eredményeket látunk a magyar díszítő stílus kultiválása nyomán. Részünkről csak azt sajnáljuk, hogy a bőséges szabad idővel rendelkező nyomdász-fiataltság még mindig elenyészően csekély számban

látogatja az Iparművészeti Iskolának a mi műipa-runk fejlesztésére nézve is megbecsülhetetlen ér-tékű esti tanfolyamát. Pedig előttük a jó példa; láthatják világosan, hogy mindössze két-három esz-tendőbe telt, mire né-mely fiatal szaktársaink e tanfolyam segédelmével mesterszedőink legkere-

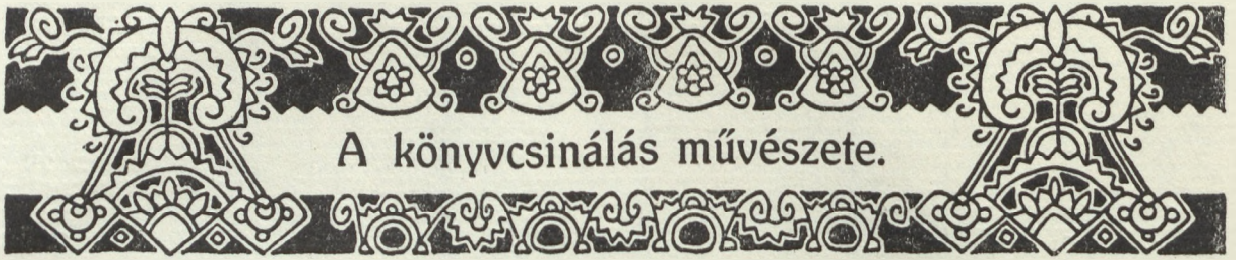
settebbjeivé s legjobbjáivá küzdötték föl magukat. Nem igaz az a még ma is sokat hangoztatott állítás-nak, hogy a mesterszedésre, s általában a rajzra meg a művészetekre: születnie kell az embernek. Sok-sok megfigyelés, ernyedetlen szorgalom s minden-fölött kellő vezetés kell a dologhoz, s bárki is szép eredményt érhet el idővel ebben a tekintetben is.

Három szedés mellékletet csatoltunk mostani füze-tünkhöz. Ezek elseje Blandi János mohácsi nyomdá-jában készült domború-nyomtatásos meghívó. E jóhírű nyomdának faktora és gépmestere, Appelt József és Müller Antal szaktársaink versenyt iparkodnak a nyomda jó híre-nevének emelésére, s már sok igen jól sikerült s kiválóan gondos szedői meg nyomtatói technikával készült nyomtatványt látunk a kezükből.

Második mellékletünk ifj. Kellner Ernő budapesti nyomdájának a terméke. A Budapesti Torna-Club tánc-estélyi meghívójának a mintáját mutatja be az eredetitől némileg eltérő papiroson, s a nyomda törekvő akcicens-szedője, Becker István szaktársunk volt a tervezője. Az egyszerűségében is igen jó hatású meghívó mintaszzerű tipográfiai munka, s nagy dicsé-retére válik szedőjének meg nyomtatójának egyaránt.

Réthy L. és Fia aradi könyvnyomdájára betű-minta-könyvének címlapját mu-tatjuk be harmadik mel-lékletünkön. Finszter Já-nos faktor s Szász Gyula gépmester szaktársaink-nak közös munkája az említett mintakönyv, s a cég hatvan-éves főnnállá-sának emlékére készült. A szép címlap 4. számú Wörner-sajton nyomtató-dott, alapja Mäser-lemez.

A könyvcsinálás művészete.

Könyv-esztétikusaink egyik legkitünőbbike, Czákó Elemér dr., az Iparművészeti Múzeum őre, igen érdekes előadást tartott e hó 1-én a könyvcsinálás művészetéről. A régi országház üléstermében tartott előadást egy sereg veffétt kép bemutatásával illusztrálta, ami nagyban hozzájárult ahhoz, hogy ígéit a szépszájú hallgatóság egész alaposan megérthesse.

Tudós esztétikusunk a könyv legfő alkotó elemének, a betűnek méltatásával kezdte meg az előadását. Bemutatta a nyomtatott meg a művészek tervezte betűjellegek egész sorozatait: gót betűt, frakturt, schwabachit, antiquát, William Morris típusait stb.

Az első könyvnyomtatók fő törekvése az akkoriban páratlan tökéletességre fejlődött kéziratos könyvek utánzása volt. Valamennyi közt Gutenbergnek sikerült ez legjobban. Utódai mind jobban eltávolodtak betűikkel a kézírástól, bár még most is vissza-visszajár a nyomdászat a régi kódexekhez, hogy tanuljon belőlük.

Betűtervezésre legjobb alap a kézírás; sokkal több sikerre van a művésznek így kilátása, mint akkor, ha már kész nyomtató-betűkből indul ki. Tudta ezt már a velencei Aldo Manuzio is, amikor Petrarca kezeírása nyomán vésette meg az első kurzív nyomdatípusokat. A németek egyik nagy művészeinek, Dürer Albertnek a betűi is századokon át szolgálták mintául a betűrajzolók számára. A nagy szellemek egyike-másika még így közvetve is frissítő hatással volt a könyvnyomtatásra. Nálunk 1830 körül Vörösmarty Mihály foglalkozott a magyar nyelvben szükséges kétegyű mássalhangzók (gy, ny stb.) egyszerűsítésével, de gyakorlati eredménye nem volt a fáradozásának.

A betűtervezés nem könnyű dolog; aki kellő előtanulmányok nélkül fog hozzá: annak betűi rendesen vagy vibrálóak lesznek, vagy pedig nagyon szárazak. A betűkre nézve is áll, ami a többi iparművészeti termékre nézve is érvényes, hogy a célszerűség és formaszépség kifejezésre jusson bennük, s kiegészítsek egymást. Ha a művész tervezés közben túlságosan hajlik az ornamentika felé, okvetlenül hibát követ el a használhatóság ellen. A művészieség és olvashatóság egyensúlya vezet csak sikerre. A betűk külön-külön való szépsége és olvashatósága mellett tekintetbe kell vennie a tervezőnek azt a tért is, amely két-két betű közé esik. E közök formáinak változatosaknak, de kiterjedésüknek mindamelllett megközelítően egyenleteseknek kell lenni, mert különben nyugtalan hatású s nehezen olvasható lesz a fölírás.

Plakátjainkon gyakran látunk talányosabb olvasású betűket. Tervezőiknek rendesen az az argumentuma, hogy az e betűk olvasása okozta fejttörés révén a szöveg alaposan belevésődik az olvasó emlékezetébe, s így a talányos betűk segítségére vannak a reklámnak.

Ami a könyv oldalainak elrendezését s általában a szedést illeti: két dolognak kell vezetnie a szedőt a maga munkálkodásában. Egyik a térérzék, másik a színérzék. A térérzék megnyilatkozhatik a szavak,

sorok, dísz elosztásában, a kolumnáknak a papiros síkján való elosztásában; a színérzék pedig a páros oldalak egyforma megterhelésében stb. A régi mesetek számoltak a papiros alakjával, s betűket, díszet meg illusztrációt egy téglalapon belül rendeztek el harmónikusán. A szedőnek is erre az egységre kell törekednie. A betűk ne éljenek különálló életet, ne csoportosuljanak csak szavakba, hanem mint jó közkatonának, szolgálják az egész érdekét. Egy oldal képezzen egy testet, egy egységet. Sőt mivel a könyvoldalnak házastársa is van, akivel szakadásig egybefűzött: társához, a szemközti oldalhoz is igazodnia kell. Két oldal képezzen egy párt; egyik se cifrálkodjék jobban, egyik se beszéljen nagyobb hangon, mint a másik. A kötőhézag szűkebbre vétele is ezt a házastársi egyvűtartozást dokumentálja. Hogy pedig a könyv alsó meg oldalsó margóját a régi kódexek példája nyomán jó nagyra hagyjuk: szépsézet szemponatokon kívül arra a célszerűségi okra vezethető vissza, hogy a könyvet ez alsó meg oldalsó margóknál fogva az olvasó a kezében foghassa. Az ujabkori könyvreformátorok legjobbjai — William Morris-szal az élükön — tették újra általános érvényűvé ezt a szokást.

A szedésnek — amennyire az olvashatóság elvébe nem ütközik — egységes és képszerű hatásának kell lennie. Hasonlatos e tekintetben a szedői munka a gobelin-készítéshez; itt is, ott is adott térben s adott elemekkel dolgoznak. S különösen amikor a betűöntők csinálta díszek összeszedéséről van szó: a szedés kombinatív művészet, akár a gobelin-készítés.

A betű mellett fontos tartozéka a könyvnek a dísz is. Ha a betű is szép, a dísz is szép: a könyv szépségének alapföltételei már megvannak. A dísz lehet dekoráló dísz avagy illusztráció. Dekoráló dísz az iniciálé, a homloklet, a záródísz stb. A betűöntők seregétől állltanak elő oly sablonos ékítményeket, amelyek még elrendezésre, összerakogatásra várnak. A sablontól eltérő új dísz tervezése a művész dolga. Akad ugyan néha olyan nyomtatvány is, amelynek a díszét szedő-ember rajzolta, de önálló tervező-képességet igénylő munkára csak nagyon kevés szedő képes.

Az illusztráció már kizárólag művészi föladat. A modernebb művészek igyekeznek — úgy, miként Dürerék is tették — az illusztráció rajzát hozzáhangolni a szöveghez. Avagy fordítva. Zichy Mihály finom, leheletszerű ecsetvonásai mellett például barbarság lett volna közönséges betűöntői betűkből szedett szöveget alkalmazni. A nagy mester elragadó ábrázolási módjáról, erős realizmusáról, gazdag képzelő erejéről és bravúros technikájáról nem szólva, csak azt a benső kapcsolatot figyeljük meg, amely például Arany Jánosnak általa illusztrált munkáinál a kép és szöveg közt mutatkozik. Az illusztrátor itt költő-társ. S a művész az egységességet a tartalom kívüli a külső megjelenési formára is kiterjeszti; érezte, hogy rajza nem alkalmazható a nyomtatás

sfflusához, s azért írta le mindjárt a szöveget lúdtollra valló öreges betűvel. Ahol pedig ezt nem tehette — az Ember Tragédiájánál — nem illusztrációt adott, hanem mellékletképpen kísértő képet.

Az 1874-iki Petőfi-kiadás egyike a legszebben illusztrált könyveknek. Illusztrátorai: Jankó János s Greguss nemcsak szellemileg, tartalmilag, de formailag is igazodtak a szöveghez. Lotz Károly is így cselekedett a "Kard és lánc" című munka illusztrálásakor; az egész művön végighangzó kettős ütemet az illusztrációkba is igyekezett belestilizálni. Helyesebb irányú munkálkodási módot látunk még az "Osztrák-magyar monarchia írásban és képből" című mű képeinél is.

A dekoratív könyvillusztrálásnak szabályai azonban csak az angoloknál kezdtek leszűrhetőkké válni. A könyvdíszítés művészetének újraéledését a múlt század második felében bekövetkezett prerafaalista mozgalomnak köszönhetjük. Maguk a nagy mesterek: Rossetti, Burne-Jones sem vetették meg az illusztrálásnak népszerűsége vezető útját. Hozzá még Ruskin és Morris irodalmi agitációja műszerető közönséget nevelt, minek következtében a nyomdásznak és kiadónak is a fejlettebb izléshez kellett igazodnia. A nagy művészi hatás kiáradt Európára s Amerikára is, s a könyvdísz mintaképe az angol könyvdísz lett.

A modern illusztráció nem keresi a testiség látszatát. Csak kétféle kiterjedése van: magassági meg szélességi; mélységi kiterjedése nincsen. Az ebben az irányban munkálkodó művészek mintaképeikül a tizenötödik és tizenhatodik századbeli olasz fametszeteket vették. Mintaképeikhez híven, kevés eszközzel főrekszenek hatásra, keresik a fametszetszerű erőteljes vonalakat, árnyékolást s távlatot pedig majdnem sehol sem alkalmaznak. Szerencsés és gazdag ornamentumaik is az ily módon előállított illusztrációval harmónikusán olvadnak a nyomtatásban össze.

A rohamosan szaporodó modern sokszorosító eljárások mellett a művészetnek csak az olyan nyomtatvány felel meg, amelynél a technika a saját karakterét domborítja ki. Elvetendő minden könyvnél az a sokszorosítási ügyeskedés, amelynél olyan az illusztráció, mintha nem is nyomdászati úton állították volna elő. A technika hangsúlyozása mellett fontos szerepet játszik a művész alkotásának céltudatossága, amelynél fogva az illusztrációban is kifejezi a kapcsolatot a nyomdászathoz. E kérdés legnehezebb része a tónusok alkalmazása. A ma közönségesen használt illusztrációk java részke kerüli a vonalaknak a nyelvtét, s mindent tónusokban szeret kifejezni. A nyomtatás betűi pedig nem egyebek, mint fekete rajzok, amelyek mellett a tónusos képek csomósaknak, foltosaknak tünnek föl. Ha tehát a könyvben összhangot akarunk létesíteni, akkor az illusztrációnak a könyvhöz megfelelően kell alkalmazkodni, figyelemmel kell lennie a szövegen kívül a betűkre, a sorra, a színre, a nagyságra, sőt a szemközti ol-

dalra is. Az angol s amerikai könyvillusztráció ép az alkalmazkodásának köszönheti a föllendülését.

Az igazában stílszerű könyvillusztrációnak tehát a testiség látszatától mentesnek kellene lennie. Kivéteit e tekintetben csak a tanítás céljait szolgáló könyveknél engedhetünk meg, amelyeknél a foto-

mehikai klisé-készítő eljárások nagy pontossága igen sokszor sikeresen ellensúlyozhatja a stílszerűtlenség kifogását. Az orvostudományi, növénytani stb. könyvekben például az autotípiái meg a háromszínű nyomtatásnak megbecsülhetetlenül nagy haszna van.

A kép ma már jóformán nagyobb szerepet tölt be a könyvben, mint maga a szöveg. S ez nagyon helyesen van így; a szemléltetés útján sokkalta hamarabb érhető el a megértés, mint egyszerű olvasás útján.

Előadó egy sereg modernül illusztrált könyvből is mutatott be vetített képeket. Különösen megragadta ezek közül a hallgatóság figyelmét Koronghy Lippich Eleknek Nagy Sándortól és Körösfői Kriesch Aladártól illusztrált verses könyve. Igen érdekesen tanulmányozhattuk rajta a díszítő művészek ama gondosságát, amellyel a szemben álló oldalak közös harmóniáját biztosították. Nagy Sándor rajzainál az illusztrálás gerince a vonal, Körösfői Kriesch Aladár pedig foltokkal operál. Az előbbinek rajzai jobban simulnak a szöveg karakteréhez. Kár, hogy a nyomdász nem volt elég érzékkel a modern könyvcsinálás elvei iránt, s túlságosan bányadt betűkkel szedte meg a szöveget.

A dekoratív egység megköveteli, hogy a könyv külseje harmóniáljon a bensejével. A művészi könyvcsinálás szempontjából tehát a könyv bekötése is igen fontos. — A könyvkötés a mai formájában a kereszténységgel veszi a kezdetét. Azt megelőzőleg teker-csekbe göngyöltették az író-alapul szolgáló papíruszt vagy pergamentet; ha pedig viaszkos táblára írtak: két-két ilyen táblát az írásos felével egymásra fordítottak, hogy a viasz ne törlődjék el rajtok. A vöröspataki bányákban sok ily viaszkos táblát találtak.

A viaszkos táblák példája nyomán keletkezett könyvtáblák készítése jó ideig az ötvösök munkakörébe tartozott; később a bőrben találtak igen szerencsés anyagot. Ez megengedi a plasztikát is, ami pedig akkoriban a könyvtábla fő-fő követelménye volt.

Az első középkori könyvtárban, a firenzei Bibliotheca Ambrosianában még láthatók a pultokra fektetett s az eltulajdonítás ellenében odaláncolással biztosított régi módi foliánsok. Az ily nagy könyvek sarkaira gombokat erősítettek, hogy az ide-oda húzogatás következtében a tábla maga ne rongálódjék. Ezeket a gombokon kívül különböző veretű sarkokkal meg kapcsokkal is ellátták a könyvet. A mi nemzeti múzeumunkban levő Bánffy-féle intagliós imakönyv a dekoratív elvbe ütköző hibában leledzik, amennyiben piciny alakú és filigrán kidolgozású, s mindamellett gombokkal meg láncsal vagyon ellátva. Már a selmecbányai városi számadáskönyvön nem látunk láncot; a sarokveretek is ellassopodnak, s a kifejezettebb plasztika mindinkább a vaknyomásnak ad helyet.

A bőr megmunkálása a középkortól kezdve majdnem azonos a vaséval. Különösen szép kitéseket találunk az olaszoknál (Majoli) s a franciáknál (Groller). De remek a Corvin-kódexek kötése is, amelyeknek díszite tizenötfféle elemből vannak összekombinálva.

Hazánkban Kolozsvár és Debrecen voltak a fő könyvkötési empóriumok. Az e városokból származó kitések szalagokkal vannak terekre osztva, s alkalmas helyeken bokorvirág van bennük elhelyezve. Jó példái tehát a magyar díszítő stílnak.

Közgyűlés előtt.

Rohamos fejlődés, páratlan erkölcsi meg egyéb siker a jellemzője Szakkörünk legutolsó négy-öt esztendő alatti működésének. A tagok száma megnégyeseredett, a kiadványok művészi meg tartalmi szempontból addig nem is álmódott magaslatra emelkedtek.

S most, amikor több mint ezerhatszáz tagunk van, amikor kiadványainkról ország-világ elismerő csodálattal szól: egyszerre csak mintha holtpontra jutottunk volna. Ugy értjük ezt, hogy a Kör mostani utakon való további fejlődésének némelyek szerint mintha vége szakadt volna, mert a tagsági díj ellenértéképpen adott összes kedvezmények jövőre a pénztár állása miatt folytonosan fokozódó mértékben — úgy mint eddig megszoktuk — aligha volnának adhatók.

Ezek az ellenszolgáltatások ma köztudomásúlag a következőkben állanak: a tagok ingyen kapják a Grafikai Szemlét meg a Magyar Nyomdászok Évkönyvét; ingyenesen vehetnek részt a Szakkör budapesti tanfolyamain, megjelenhetnek a Körnek szintén Budapesten rendezett mulatságain, valamint a hébe-korban vidéken rendezett fölolvadásokon is; szórakozhatnak a Kör budapesti helyiségében, s bizonyos korlátozásokkal használhatják a Kör Budapesten elhelyezett könyvtárát. Mindebből nyilvánvaló, hogy a budapesti tag jóval több ellenszolgáltatást kap az illetékeiért, mint a vidéken dolgozó tagoknak bármelyike is.

Az utóbbi esztendők alatt jelentékenyen megváltozott Szakkörünknek a nyomdásztársadalomban elfoglalt helyzete. Nem csupán azért, mert a tagok száma a hat év előtti taglétszámhoz képest megnégyeseredett, hanem egyéb oknál fogva is. Annak előtte úgyszólván csak a budapesti szaktársak köréből toborzódtak a Kör tagjai, újabban azonban mind seregszerűbben csatlakoznak hozzáink vidéki szaktársak is, úgy hogy ma már a Szakkör tagjainak több mint harmad része vidéki szaktársak sorából kerül ki, s így Körünknek immár — ha nem is hivatalosan és alapszabályokban lefektetve — országos jellege van.

Ezt tudva: már világosan ki is bontakozik előttünk az az út, amelyen Szakkörünknek a jövőben haladnia kell, hogy egyrészt a további térfoglalása és emelkedése biztosítva legyen, másrészt pedig tagjainak méltányos ellenszolgáltatást adjon a tagsági díjaikért.

A szakköri úgynevezett kedvezményeknek csak ketteje olyan természetű, hogy a maga teljességében kiterjed az összes tagok egyetemére. A két szakirodalmi kiadvány ez: az Évkönyv meg a Grafikai Szemle, amelyet tudvalevőleg a fővárosi meg a vidéki tagok egyaránt megkapnak. Ezt a két kiadványt kell tehát folytonosan fejleszteni, ezekre kell

fordítani a Szakkör anyagi és szellemi erejének a túlnyomó részét, már csak a vidéki tagokkal szemben való méltányosság okáért is. A Szakkör egyéb kedvezményei — például a budapesti szaktanfolyam is — jobbára helyi jellegűek, s így bármennyire kívánatos volna a további fejlesztésük, ezt abból a pénzből, aminek több mint egy harmada a vidéki szaktársak tagsági illetékeiből gyűlik össze: nem tehetjük.

Egy indítvány fekszik most a közgyűlés előtt. Célja az, hogy a Grafikai Szemle meg az Évkönyv a taglétszám arányához képest bővülhessen meg csinosodhassék, s hogy a Szakkör helyi érdekű intézményei ne részesülhessenek a fő-fő intézmények rovására aránytalanul nagy pénzbeli dotációban.

Az utóbbira ugyan nem volt eddigéle eset, de a mostani szertehúzó irányzatok mellett nem volna a lehetősége kizárva. Már pedig ha ez bekövetkeznék, például a budapesti tanfolyamok kísérleti nyomdájába való néhány ezer koronás befektetés képében: bizvást megkondíthatnák a halálharangot a Könyvnyomdászok Szakköre fölött. Mert ennek, vagy más, sok pénzbe kerülő kalandos vállalkozásnak keresztülvitele esetén a Grafikai Szemle meg az Évkönyv rovására menne a dolog, tehát azokéra, amelyek emelkedésének köszönhető a taglétszám bámulatos megszorodása. E kiadványok hanyatlása minden bizonnyal a taglétszám érzékeny csökkenését vonná maga után.

A közgyűlési indítvány elfogadása a Grafikai Szemle jelentékeny erősödését, a Magyar Nyomdászok Évkönyvének pedig mostani színvonalán való megmaradását jelenti. Sőt ha a taglétszám továbbra is rohamosan szaporodni talál: e kiadványnál is aránylagos bővülést s csinosodást konstatalhatnak majd szaktársaink. Ugy hogy hét korona és húsz fillérnyi évi tagsági díj fejében olyan s annyi szakirodalmi anyaghoz juthatnak a Szakkör tagjai, aminőt és amennyit még egyszer akkora összegért sem tudnának a német könyvpiacról avagy egyebünnen megszerezni.

A budapesti szaktanfolyamokat, a mulatságokat, a könyvtárakat, vidéki kiállításoknak stb.-nek intézményét sem kell azonban attól féltünk, hogy az indítvány elfogadása esetén a szükséges nervus rerumnak híjával maradnak. A javaslat szerint szaktanítási célokra fordítható a tagdíjbevételek tíz százaléka; ez pedig a kétezer-koronás állami szubvencióval meg egyéb adományokkal együtt tekintélyes összeget tesz ki, úgy hogy kellő takarékoskodás esetében — s természetesen észszerű tanítási rendszert is föltételezve — igen jó eredmény érhető el a szaktanfolyamon így is. Fő itt is a kellő beosztás.

Gróh István tanár könyve.

Irodalmi, de még inkább művészeti esemény számba menő munka jelent meg minapában: Gróh István, a Magyar Iparművészeti Iskola tanára, akit a magyar díszítő stílus tekintetében általában a legszámottevőbb szakértőnek ismer a világ: két folio-alakú kötetbe foglaltan úgyszólván képes kompendiumát adta ki a magyar díszítő művészetnek. A mű célja egyrészt az, hogy ismeretesebbé tegye nemzeti díszítő formáinkat, másrészt az, hogy építőművészeinknek és műiparosainknak oly művészi anyagot adjon a kezébe, amely kétségtelen magyaros eredete és művészi jellege mellett a lehető legalkalmasabb arra, hogy modern művészetünkben fölhasználhassék. Korunkban egész társadalmunk érzi a díszítő művészetben a megújulásnak a szükségét, s ez a vágy teszi érthetővé azt a mohóságot, amellyel magunkba szívjuk a külföldi folyóiratok által terjesztett idegen szellemet. Ennek ellensúlyozására vállalkozik ez a munka, tért kívánván biztosítani e nagy átalakulásban a nemzeti ornamentikának. Közönségünk és művészi tervezőink előtt ismertté, mindennaposá akarja tenni nemzeti formanyelvünket, s így jövő művészetünk fejlődésére befolyást gyakorolni. A cél szolgálatában első sorban azokat a motívumokat nyújtja a munka, amelyek nemzeti művészetünk legérezhetőbb hiányain vannak hivatva segíteni. S e motívumok mind nemzetiesek.

A munka első része a barkóság népies építészetét hozza, kimerítően, körülbelül húsz lapon ismertetve népies művészetünknek ezt a klasszikus anyagát, amely művészi becsénél fogva hivatva van modern nemzeti építésünk átformálására. Több lap foglalkozik a palócság és a matyó vidék faragásaival, ehhez csatlakoznak a részben rokon zólyomi faragások; Erdély magyarságának díszítő művészetét még ennél is bővebben tárgyalja a mű, súlyt helyezve a kalotaszegi faragásokra és főképp a kalotaszegi írás után való varrottasokra, mint a magyar hímező művészet legérdekesebb alkotásaira. Az Alföld művészetét és a Dunántúli népies művészetét első sorban a pásztorok jellegzetes csinálmányai: a díszített tülkök és kisebb faragások képviselik a munkában. Kivált Somogy szolgáltatott érdemes műveket a közlésre. A népies hímezések néhány remekét hozza a munka Baranyából. A műnek ez az első része 60 lapból áll a jelentékeny magyarázó szövegen kívül. A lapok nagysága 30:40 centiméter, a reprodukció módja többnyire autotípia, s van közte háromszínyomat is.

A munkának második része a modern magyar díszítő művészetet kívánja szolgálni, s ötven lapon körülbelül kétszáz pompás mintát nyújt, amelyek mindannyian a szerzőnek

és néhány volt tanítványának tervei. E tervek mind a munka első részében közölt anyag hatása alatt, annak átérzésével készültek; modern és mégis magyaros voltuk utat kíván mutatni arra, miképp hidalható át a népünk művészete és a modern szélsőségek egyaránt való elkerülésével. E modern magyar díszítések kis része szobrászati dísz, nagy részük síkdíszítmény, s a díszítő festés, hímezés, bútorberakás, könyvdíszítés meg a szövetyomtatás technikáinak megfelelő díszítések bő választékát szolgáltatja. A mű e második része 50 lapból áll az előbb megadott lapnagysággal.

A két kötetet átlapozgatva, nem győztünk eleget csodálkozni az egyes motívumok szépségén s könyvdíszítési célokra való alkalmatosságán. A magyar díszítő stílussal próbálkozó nyomdász-ember biztos alapot nyer e könyv alapos tanulmányozása révén a munkálkodásához. Nélküle jóformán csak a sötétben való tapogatódzás maradna minden próbálkozása.

A könyv különben szűkre szabott szövegrésze páratlanul szépen, lelkesen s mindamellet meggyőzően van megírva. Minden szava arany igazság. Izlelhetőül csak egy passzust közlünk belőle, azt, amelyben a tudós tanár ama határokat túzi ki, amelyek közt jövő díszítő művészetünk előreláthatólag mozogni fog: "Stílusunk kétségén kívül modern lesz, értvén ez alatt a szó alatt, hogy ugyanaz a hatalmas áramlat fogja létrehozni, az a reneszánsz, ami napjainkban Európa nyugatán és közepén kelőben van. Nagy egészében tehát közös lesz azokéval, ép úgy, mint ahogy bizonyos közösség van meg a művelt társadalmak között. Ugyanazok az okok, az egy évszázadon át kopírozott történelmi stílusok megújítása és valami művészi új megteremtésének vágya hozza létre ezt a mozgalmat itt és ott. De a végigmenő stílusbeli újítás kell, hogy művészi jellegre nézve más-más eredményeket szüljön az erőselelkű nemzetekben. Mint ahogy az evangéliumot másképp magyarázták északon és délen, amint más-más formát öltött a kereszténység nyugaton és Európa keletén, amennyire különbözően értelemzették a reneszánsz művészetet Olasz-, Német- és Franciaországban, úgy el kell tagolódni a modern stílusnak is nemzetek szerint. Kell — s erről a jogunkról nem mondhatunk le — kell, hogy nekünk is jus-

son egy ága, egy változata, amely ép annyira a mienk lesz, mint a németé és franciáé a maga modern stílusa. Amiben a mi eszménk, karakterünk fog testet ölteni. Hogy pedig ezt elérjük, fel kell használnunk népies művészetünkbeli azt, ami a modern stílusban belőle jól értékesíthető."

Az autotípiák egyengetése.

E különben már sokat hánytorgatott tárgyról hosszabb cikket írt a bécsi nyomdászinas-szakiskola egyik szaktanítója, Heymann József, a Rockstroh & Schneider féle Victoria című újságba. Bár a tárgy — mint említettük — meglehetősen közismeretes, a cikkben megnyilatkozott érdekes föl fogások egyik-másikát itt megismertetjük olvasóinkkal, nem mulasztva el természetesen, hogy itt-ott (ahol ép szükségesnek látjuk) a magunk föl fogását szembe állítsuk Heymannéval.

Különös dolog, hogy még ügyes és gyakorlott nyomtatók is — szándékosan használjuk ezt a szót a rosszkiprésű, illetőleg németes, kifejezés nélküli és üres nyomó meg gépmester szavak helyett — merevül ragaszkodnak a régi módi fametszetes nyomtatásban megszokott technikához, holott egy kis megfigyelés révén rég rájöhettek volna, hogy az autotípiák egyengetése dolgában szó sem lehet a régi sablonos munkálkodási módról, hanem esetről-esetre igazodnunk kell a klisének, a papirosnak, a festéknek s a nyomtató sajtónak a sajátosságaihoz. A sekélyes maratású klisé példának okáért egészen más egyengetési módot kíván meg, mint a mélyebb maratású. Durva, kemény avagy laza papirosok viszont jóval erősebb nyomást igényelnek, mint a simítottak meg krétázottak; az előbbieket különben éppen nem alkalmasak autotípiák nyomtatására. A festéknek pedig erős nyomás esetében nem szabad gyöngének lennie.

Az egyengető-lap vastagságának autotípiák nyomtatásakor távolról sem kell olyan nagynek lennie, mint azt a fametszetes nyomtatás idején megszoktuk. Az egyengető-lapok túlságos vastagságát annak idején az erő-egyengetés vastagításával érték el, amit pedig az autotípiák egyengetésekor kerülni kell, mert hisz csak a maszatolódást és az árnyékos részek agyonnyomódását érnök el vele. Hogy a hatalmas erő-egyengetésnek — különösen nagyobb példányszámú nyomatoknál — a képárnyalatok helyes arányban való tartása volna a jó oldala: nem áll. Sőt gyakran a várt eredménynek éppen az ellenkezőjét érjük el véle. A vaskos egyengető-lapok alkalmazásakor ugyanis a nyomásnak jóval erősebbnek kell lennie, mint különben. Ez egy kissé hihetetlenül hangzik, de a dolog igazságáról könnyen meggyőződhetünk úgy, hogy próbát teszünk: ugyanegy kliséről vékonyabb meg vastagabb egyengető-lapot készítve, s a kettőt föl-váltva alkalmazva a tégelyre avagy a nyomóhengerre. A vastagabb egyengető-lapokkal készült levonatok okvetlenül gyöngébb összhatásúak lesznek; egyes részletek ugyan igen erősen adódnak ki a levonaton, de a világosabb tónusok annál gyöngébben, amin csak a nyomási feszültség erősebbre vételével lehet segíteni. Sőt néha a világos részeket külön alá is kell rakosgatnunk, ami — tekintve, hogy éppen e részleteket annakelőtte kivagdostuk — kész abszurdum. Az ilyen vastag egyengető-lappal nyomtatott autotípiák agyonnyomottaknak látszanak, különösen ha krétás papirosra történt a nyomtatás; a fél-árnyékok pedig

nyugtalan, nem ritkán maszatos külsejűek. A festéket sem tarthatjuk meg ilyenkor a maga erős konzisztenciájában; erősen gyöngíteniünk kell firnásszal, hogy csak megközelítőleg is egyenletes festékeztést érhesünk el véle. Mindezzel pedig a nyomtatvány hatása éppen nem javul. Az egyengetési munka pedig okvetlenül jóval több időt vesz igénybe, mint akkor, ha vékonyabb átméretű egyengető-lapokkal is beérjük.

A nyomási feszültség igen nagyra vétele meglehetősen széles körben elterjedt szokása nyomtatóinknak. Sokan közülök azt hiszik, hogy éles, az egész nyomtatási időn keresztül egyenletesnek megmaradó nyomtatásokat csak úgy készíthetnek, ha a kliséket néhány papirosvastagságnival magasabba állítják a normális szedésvastagságnál. Főképpen a krétás papirosokra való nyomtatás esetében helytelen ez a föl fogás. Magasabba állítható ugyan a klisé a szedéformánál, de legfőleg csak közepes papirosvastagságnival. Ha a klisé fára van szögezve, s nagyon alacsonyan: tágtókkal ajánlatos alá raknunk, de természetesen nem a sarkokon, de az egész talapzatra kiterjedően. Tégelyes sajtóba emelt illusztrációknál az alá rakás kartondarabkákkal történik. Itt is, ott is azonban a csuklózás (facettálás) volna a klisék legcélszerűbb alapozása, főképp azért, mert így nem ütközik annyi nehézségbe az alulról való egyengetés.

A klisé túlságosan magasra állításakor annak szélei erősen belenyomódnak a papirosba, s a klisé esetleges egyenetlenségei nehezen lévén észrevehetőek a levonaton: maga az egyengetés is nagyon megnehezül.

Fontos dolog az autotípiák nyomtatásakor a borítás minősége. Hogy kemény legyen-e ez, vagy puha: már sokat vitatkoztak fölötte. A borítás kemény volta mellett általában többen törtek lándsát, bár határozottan a rugalmas borításé volna az elsőség. Bizonyítja ezt a gummi-borítás mostani nagy kedveltsége is.

Az illusztrációs formák egyengetését általában három munkafejzetre szokás osztani. Ezek: a) az előzetes egyengetés, b) az erő-egyengetés és c) az utólagos egyengetés. — A forma nyomtatásra alkalmazásának tételében az előzetes egyengetés a fő, bár a nyomtatók jó része még ma is az erő-egyengetést tartja a legfő dolognak. Hogy alaptalanul: egyebek közt az a körülmény is meggyőződen bizonyíthatja, hogy erő-egyengetés nélkül akárhány esetben egész bátran nyomtathatunk, de előzetes egyengetés nélkül sohasem. Az előzetes egyengetésre ennél fogva igen nagy gondot és kiváló figyelmet kell fordítanunk.

Fametszetek s galvanók nyomtatásakor az előzetes egyengetés kivagdosás útján történik, hasonlatosan az erő-egyengetés munkamódjához. Ezt azért kell így cselekednünk, hogy a különböző pontok meg vonalcsoportok ne nyomódjanak bele túlságosan s maszatolódva a papirosba. — A fametszetes nyomtatásban alkalmazott ezt az előzetes egyengetési módot sokan átvitték az autotípiák nyomtatási eljárásába is, persze meglehetősen oktalanul, mert hisz az autotípiák belső

fölületén alig szoktak előfordulni egymagukban álló vagy nagyon elszórt pontok. S amely részeit a nyomtató kivagdossa: csak tökéletlenül adódhatnak ki. Kivágdosásról az autotípia előzetes egyengetésekor csak úgy lehet szó, ha maga a klisé egyenetlen. Kellő magasságot és egyenletes fölületet föltételezve, az előzetes egyengetés idején a kivágdosás hosszadalmas munkája teljesen fölösleges. A kivágdosáshoz hasonlóan a közönséges, tehát viszonylag elég vastag papirossal való teleragasztgatás is kerülendő, mert az egyengető-lap ilyenformán keletkező vastagsági különbözetei többnyire bántóan visszatükröződnek magukon az ezután készült lenyomatokon is.

Ha a klisének sok egyenetlenségét tapasztalunk, az egyengető-lapnak a lemez és ennek a talpa között való elhelyezésére kell törekednünk. Ettől azonban a nyomtatók jelentékeny része még mindig igen fázik. Az igaz, hogy mások ismét az ellenkező végletbe esnek: mindent lehetőleg alulról igyekeznek meg egyengetni, még pedig gyakran túlságosan vastag egyengető-lapokkal. Hogy ez is helytelen dolog: minden gondolkodó szaktársunk könnyen beláthatja. A lemez így a nagy nyomásfeszültségi ellenállás következtében igen hamar elpusztul. Az alulról való előzetes egyengetésnek helyes módja az, hogy a képnek leggyöngébben kiadódó részleteit — amelyek rendszeren a lemez közepe-táján vannak — selyempapirossal aláarakjuk, természetesen az erősebben kiadódó részletek felé irányuló fokozatos elvénnyodásával az egyengető-lapnak. A biztosabb munkálkodás okáért ajánlatos az aláarakásra váró helyeket ceruzával megkarikáznunk. Hibás módja az egyengetésnek az is, amikor enyvezett egyengető-szalagokat ragasztgatunk egymás mellé és egymás fölébe. Az egyengető-papírost sohasem szabad vágnunk; mindig szakítanunk kell a szükséges nagyságnak megfelelőleg. Némi gyakorlat után egész biztosan szagatjuk le a kellő nagyságú darabokat, s ha ennyre vagyunk: aligha is fanyalodunk többé az egyengető-papíros szélét meredek esésűvé tevő vagdosásra.

Az erő-egyengetésnek ma már nincs meg az a nagy jelentősége, ami régen volt. Ez főképpen a krétázott papírosok általános használatának tulajdonítható. De meg az autotípia-nyomatásnál igen sok esetben fölösleges is. Az az állítás, hogy a kivágások révén a kép világosabb és sötétebb tónusai közt helyes kontraszt létesül: nem állhatja meg a helyét. A kivágásoknak csak az volna a céljuk, hogy a kép ama részeit, amelyek tónusuk sötétsége miatt nagyobb nyomást igényelnek, valamivel erősebben nyomódókká tegyék. A festék is jobban leemelődik így a formáról.

Hogy a papirosdarabkákkal való kézi erő-egyengetés miképpen történik: mindnyájan tudjuk. Különböző vékonypapírosok levonatából értéküknek megfelelően kivagdossuk a tónusokat, s egy további levonathatnak, az úgynevezett egyengető-lapnak megfelelő

helyeire ragasztjuk azokat. Az árnyékos részeknek ez a kivágdosása és újbóli fölragasztása időt rabló, fáradságos s unalmas munka, különösen akkor, ha a kép tájékot, házcsoportot avagy egyéb olyan tárgyakat ábrázol, amelyben sok a fény- és árnyék részlet. Könnyen érthető tehát az a több-

évtizedes törekvés, hogy az erő-egyengetés munkája valami gyorsabb munka-rendszerű és ennél fogva egyszerűsített mechanikai egyengetéssel pótoltsék. A kutatások és próbálgatások eredményeképpen ma már egész sereg mechanikai egyengető eljárás van.

A régebbi kartonvakaró meg festégető eljárásokat nem számítva, a mechanikai egyengető eljárások jelentősebbjei, illetőleg némi sikert fölmutatottjai ezek:

1. A porzó eljárások, amelyeknél a bőven festékezett levonatokra lisztforma anyagokat öntünk. Ahol több a festék, oda természetesen több por is tapad. A porzó eljárások mechanikai egyengetés is meglehetősen hosszadalmas, s azonkívül minőség tekintetében is sokszor komoly kifogásokra adhat alkalmat.

2. A fotomechanikai egyengető eljárások már jobb eredményt adnak. Általában azon alapszanak, hogy krómozott zselatin-lapocskát üvegnegatív alatt megvilágítunk. A zselatinnak fénytől ért helyei elveszítik az oldhatóságukat, a meg nem világítottak pedig vízbe mártva megdagadnak, s könnyen kimoshatók. Igen jó erő-egyengetés állítható el ilyen módon, de valami nagyon olcsónak ez eljárások egyike sem nevezhető.

3. A mechanikai egyengető-eljárások legelterjedtebbje most a Lankes és Schwärzler féle egyengetési mód. Úgyes ember kezében még a kivágásos munkánál is külön egyengető-lapok állíthatók elő véle. A mindkét oldalán krétázott fölületű papiros elülső felére a formáról készítenek levonatot, a hátulsóra pedig egy erősen festékezett példányról készítenek átnyomatot. A lapot ezután klórlúgos vízben kimarattják, a lúg a papiros festéketlenül maradt helyeiről lemarja a krétát, s egyszerűen kész a jól használható s kellően változatos domborulatú egyengető-lap.

4. A sok egyéb mechanikai egyengető-eljárás között kiválik még az Albert-féle relief-klisé rendszer is. Ennek a leírását megtalálhatja az iránta érdeklődő olvasó folyóiratunk 1905-iki kötetének 222. oldalán.

Az erő-egyengetésnek a nyomóhengerre avagy a tégelyre való fölragasztása után a képnek már egyenletesen kell kiadódnia. Ha a világos részek gyöngén adódnak ki: az erő-egyengetés túlságos vastagságában van a hiba. Az utólagos egyengetésnek föladata, hogy ezeket az aprólékos hiányosságokat eltüntesse. Az utólagos egyengetésnek tehát csak afféle simító, javítató szerepe van, s tulajdonképpen egyengetés számba az előzetes egyengetés meg az erő-egyengetés mellett alig is vehető. — Az egyengetés teljes befejezte után igen ajánlatos a gummi-borítás használata. Ezt akár rá is feszíthetjük a nyomó-hengerre, akár pedig úgy is használhatjuk, hogy elül odaragasztjuk, hátul pedig szabadon hagyjuk. A gummi-borítás a maga rugalmasságánál fogva kiegyenlíti az egyengetés amaz apróbb hibáit, amelyek a képen különben észrevehető volnának. A nyomtatás is sokkalta tisztább ilyenkor, amennyiben a világos részletek zárttabban, az árnyékok pedig pregnánsabban tűnnek elő. Ez a dolog főképpen az uj tégelyes sajtókon tapasztalható, amelyeken oly egyenletesen s élesen adódnak ki a nyomatok, hogy még egyetlen darab, az egyengető-lapra rossz helyen fölragasztott selyempapíros is élesen háttérrel meglátszik rajtuk. Néha még a kettőződést is enyhíti a gummi-borítás.

Apróságok a betűfémről.

Mult füzetünkben e címen szólottunk már a betűöntésre szolgáló anyagok főbb sajátságairól, s megemlítettük azt is, hogy a betűöntésre alkalmasabb anyagot nem találhattak az ólom, antimon és cinn ötvözeténél. Most egyebek közt néhány érdekes adatot közlünk egy francia szaklap nyomán erre nézve is.

Egy Colson nevű angol ember 1850 körül azt állította, hogy kitalálta a módját: mikép lehet a betűöntvetbe vasat is elegyíteni. Ez a dolog azonban teljességgel hihetetlen olyan szakemberek előtt, akik tudják, hogy minő leküzdhetetlen technikai nehézségekbe ütköznék az ily ötvözet előállítására. Valószínű, hogy Colson füllengett egy kicsit, s betűinek nagy keménységét aránylag nagy mennyiségű antimonnak az ólomhoz vegyítésével érte el. Ezt ma is megtehetné bárki is, de a betűk nemcsak hogy kemények lennének a sok antimontól, de nagyon törékenyek is.

Egy Gillard nevű francia ember 1835 körül szabadalmat vett olyan betűk készítésére, amelyek anyaga nem fém, hanem cserép. Dumas és Montcharmont nevű franciák pedig 1877-ben üvegből akartak betűt önteni, de minden különösebb siker nélkül. Egy angol öntő 1880 körül a celluloidot akarta erre a célra fölhasználni, persze nem sok eredménnyel. Két évvel később a párisi Chaumeil testvérek a kínaiak egy állítólagosan régi eljárását próbálták gyakorlatiasan fölleveníteni, porcellánföldből sajtoltva formákba a betűket, s aztán kiégetve őket; ezek fáradozása is sikertelen maradt. 1888-ban Amerikában papirosból meg paraffinból készült masszából próbálták betűket előállítani, egy évvel később pedig a párisi Lenoir és Desormes szabadalmaztattak olyan eljárást, amely szerint a betűk faanyagból volnának önthetők. Különösen Desormes, az École Estienne igazgatója fáradozott sokat ebben az irányban; a nagy betűtesteket illetőleg meglehetősen eredményt is ért el, de a kisebb betűknek faanyagból öntése nem volt praktikusan keresztülvihető. 1899-ben egy német betűöntő alumínium-ötvözetből akarta betűit előállítani, s prospektusában határtalan tartósságúnak jelezte az új betűanyagot, de mi még azóta sem láttunk egyetlen egy alumíniumbetűt sem. Valószínű, hogy nem is fogunk látni, mert az alumínium megolvasztásához egyrészt igen nagy hőfok szükséges, másrészt pedig ez a fém kihűlésekor nagyon egyenetlenül zsugorodik össze, s így a betű képe esetleg mélyedéssé lenne.

Mind e sok kísérlet mellett is az ólom, antimon meg cinn ötvözete mind máig megmaradt a betűkészítésre legalkalmasabb anyagnak. S ha nem csalódunk, az is marad most már mindvégig.

Sokszor fölmerül a panasz, hogy a betűöntők ma már nem készíthetik oly jó anyagból a betűjüket, mint annakelőtte. Hogy mi igaz ebből, a következőkben igyekszünk röviden és tárgyilagosan megvilágosítani.

A panaszkodó nyomdász ritkán gondolja meg, hogy a mostani betűanyag hasonlíthatatlanul nagyobb munkát kénytelen végezni, mint a negyven-ötven év előtti. Vegyük csak szemügyre az akkori nyomda-fölszerelést. Valami heti lap volt a nyomda fő-fő munkája, s ehhez a principális rendesen igen bő mennyiségben rendelte meg a betűt, úgy hogy az egyes típus átlag csak minden második héten került egyszer nyomtatás alá. A nyomtatás pedig jóféle puha, s még hozzá nyirkosított papirosra történt, kézi sajtón, tehát az egész szedésfölvétel egyszerre érően. Ilyenformán nem volt csoda, ha évtizedekig használható maradt a betű.

Ezzel szemben ma úgy áll a dolog, hogy a régebbi heti lapok java része kétszer-háromszor jelenik meg hetenkint, sőt olyik napi lappá lett. Már ennek révén is jóval több nyomást kell az egyes betűnek kiállania, de meg a példányszám is általában megszapordott. A nyomtató-papiros azonban sokkalta silányabb a réginél; sok benne a földes szurrogátum, s az itt-ott benne lévő homokszemek valósággal gyilkosai a betűképeknek. Aztán maga a gyorsajátón való nyomtatás is hasonlíthatatlanul jobban megviseli a betűt, mint a régi módi kézi sajtón való munka; a nyomóhenger nem egyszerre, hanem csak szukcesszívve éri el a betű fölvételét, aminek pedig multhatatlan következménye a típus széleinek a hamaros legömbölyödése.

Hogy a mostani betűanyag megközelítőleg sem marad annyi ideig használhatónak, mint a régleké: azt az imént ismertetett okoknak kell tulajdonítanunk. A betűanyag rosszabb voltát illető panaszok tehát ebből következtek egészen alaptalanok volnának.

De azért hébe-korban mégis csak lehet a dologban valami. A betűöntők meglehetősen nagy tömegében akadhat olyan is, aki csak a pillanatnyi hasznot nézve, nem riad vissza a vásárló közönségnek silányabb anyaggal való megkárosításától, még pedig úgy, hogy az antimonnak, de még inkább a cinnek rovására jóval több ólomot vesz föl az ötvözetébe. Kettős hasznot ér így el. Nyeri az ólom meg a cinn ára közti nagy különbözetet, s nyer az ólom fajsúlya révén is. Az ólom fajsúlya ugyanis 11'45, a cinné 7'29. Már most ha az öntő a cinnt ólommal helyettesíti, sokkal kevesebb betű (bor-giszból például ezer helyett csak nyolcszázötvenkilencszáz!) megy egy kilóra. Szerencsére az ily visszaélés nagyon ritka, s különben is nem volna nehéz a konstatálhatása.

A fotomechanika köréből.

Angererék legujabb sokszorosító módja.

Folyóiratunk hasábjain volt már szó a bécsi Angerer & Göschl cég "autogravür" elnevezésű új sokszorosítási eljárásáról. Most az egyik főltalálónak, Angerer Sándornak tollából a következő sorokat olvassuk Eder fotográfiai s sokszorosítástechnikai évkönyvében:

A fotográfia a grafikai művészetek szolgálatában a legkitünőbb eszközzé lett ahhoz, hogy eredeti dolgokat a leghívebben sokszorosíthassunk. Különösen a gyakorlati alkalmazást illetően a fénynyomatásból a tipográfiába átment fotográfiai háromszín-technika volt nagy jelentőségű a színnyomatás emelkedésére.

A fotográfiai háromszín-technikával immár gyakran próbálkoztak meg a litográfiában is, csak hogy az említett technika itt nagy akadályra talált: a tónusok elosztása a kövön nem lehetséges oly kiterjedt mértékben, mint a fénynyomatásnál vagy az autotípiánál. Sőt a litografus sokszor ugyanegy szín különböző árnyalatainak többszörös egymásra-nyomatására van utalva, hogy a kívánt színt elérhesse; ehhez pedig a hármas nyomtatás határozottan kevés. — A heliogravürnél elérhető volna a teljesen kielégítő tónusgazdagság már egyetlen nyomtatással is, de három pontosan összeillő mélynyomásos lapnak egymásra-nyomatása technikai okokból lehetetlen. A kész heliogravürnek a háromszín-nyomatással különben sincs semmi közössége, mert hiszen a színezés pusztán kézzel a legfőbb patronok segédelmével történik rajta.

Mindezek a körülmények egy olyan új sokszorosítási mód után való kutatásra utalnak, amely az említett technikák mindegyikének előnyeit egyesítené magában.

Sok évi fáradozásaink után végre sikerült apámnak meg nékem oly fotomechanikai sokszorosító technikát főltalálnunk, amely a háromszíni nyomtatásnak egy mélynyomati lemezzel kombinált alkalmazásából áll, s amelyben a körül való fénynyomatás meg a mélynyomatás egymást kölcsönösen kiegészítik. A színezést ennél fogva a litográfiára hagytuk, mert hiszen a színek nyomtatása tekintetében a kő a legjobb anyag.

Találmányunk praktikus alkalmazása esetén a litográfiára eső eljárás röviden összefoglalva a következő: Az eredeti heliokrómiai negatívok után különböző fokban exponált diapozitívokat állítunk elő.

Ezek a különböző exponáltságú diapozitívok a nyomtatás céljára való negatívok céljára szolgálnak, úgy hogy ily módon lehetségessé válik egyetlen színről a különbözően lefokozott részképek előállítására. Egymásra-nyomatásuk után ezek a részképek — a gummi-nyomáshoz hasonlóan — igen

erőteljes s mindemellett finom hatású végső eredményt adnak. De mert a litográfiában is — ép úgy, mint a könyvnyomtatásban — sima lemezzel zárt féltónusok nem nyomtathatók: a lemezt pontokra vagy vonalakra kell széjjelbontanunk, olyanformán, mint az a széltében ismeretes autotípiai eljárásnál is történik.

A zárt tónusok széjjelbontására a mi egész rövid és szaggatott vonalakkal álló szabadalmazott rászterünkét használjuk, kapcsolatban a Wheeler-féle szemcsés "Mezzograph" üvegraszterrel, még pedig úgy, hogy körülbelül egyforma részben történik a megvilágítás mind a két lemezzel. E kettős, váltakozó expozíció révén rendkívül plasztikus fölvételek készülnek. A már széjjelbontott féltónusos negatívokat azután teljesen simára csiszolt s fényérző réteggel bevont kőre átmásolják, s aztán a megszokott módon domborúra maratják. Természetesen a kő helyett alumínium- vagy cinklemez is vehető; mindegyik anyagnak megvan a maga előnye, sőt a két utóbbi az autogravürös eljárásnál határozottan alkalmasabb a kőnél, mert az utóbbi — különösen nagyobb formátumokban — nehezen kezelhető. Viszont igaz, hogy a kőnyomó szívesebben dolgozik a litográfiai kővön, legfőképp azért, mert jobban látja rajta a színárnyalatot.

Ha a színes nyomtatással készen vagyunk: a mélynyomatásos lemeze kerül a sor, s ezzel a maratott acél- vagy vörösréz-lemezzel a kép egyes erősebb színtónusait kiemeljük, s a mélységeket erősítjük. A festékezés tompa sörte-csattal történik. A festéknek oly sima és általános eltörlesére, mint az a mélynyomatoknál megszokott dolog: itt nem gondolhatunk, no de az ennél az eljárásnál nem is szükséges. A fő dolog a mélynyomatos lemez figyelmes kidolgozása, mert a művész festésbeli sajátosságai e lemezen jutnak érvényre. — Az autogravür tehát komplikált munkájú eljárás, s művészi érzék meg nagy technikai készség kell hozzá; de ennek fejében biztosíthatja a teljesen hív faksimile-reprodukciót, ami pedig a fő,

A tengeri nyúl vére mint fotoaktív anyag.

A zürichi patológikus intézetben megállapították, hogy a tengeri nyúl vére ugyanolyan hatással van az érzékeny szárazlemezre, mint a fény. Fekete papírosba gondosan beburkolt brómezüst-lemezre rátettek egy paraffin-tokot, amely friss nyúlvert tartalmazott. Néhány óra elteltével a lemez ama részén, ahol a tok feküdt, fejleszthető fényhatás volt tapasztalható. A tüne-ménynek egyelőre csak élettani jelentősége van, de ki tudja, mit hoz a jövő.

Nyomdászattörténelmi töredékek.

Az egyházilag tiltott könyvek jegyzéke.

1562-ben történt, hogy a trienti zsinat egyebek közt a könyvnyomtatásnak meg a gondolat- és sajtó-szabadságnak a kérdéseivel is kezdett foglalkozni. A reformáció széltében elterjedt már ez időtájt, még pedig legfőképpen a könyvnyomtatásnak a segédelmével. A római kúria rémüldözve látta a hatalmas eszközt ellenfeleinek a kezében, s ideges kapkodásában halálos csapást készült mérni a könyvnyomtatásra, holott néhány évtizeddel azelőtt még a saját érdekeinek támogatására vélt benne alkalmas segítő-társat fölfedezni. Most, hogy a "csodálatos és új művészet" nem annyira a katolikus érdekeket szolgáló iratok sokszorosítására, mint inkább a tudománynak meg a reformátorok igények terjesztésére szolgált: a főpap-ság egyszerűen ádáz ellenségévé lett Gutenberg találmányának. A könyvnyomtatás történetében ez időtől fogva az uralkodók részéről meg a kálvinisták részéről jövő üldözések mellett a katolikus egyház részéről jövő üldözések is mind gyakrabban szerepelnek.

Egyes könyveknek a szent szék által való eltiltása azonban már a korábbi századokban is meg történt. Az 500-ik esztendő körül Gelasius pápa bocsátotta ki az első indexet, vagyis a tiltott könyvek jegyzékét, de tilalmához nem fűzött semmiféle büntetéssel való fenyegetődzést. A tilalmak szaporodásával azonban apródonként a fenyegetődzések sem maradnak el, s a tizenkettedik században már sűrűn akad rá példa, hogy az eretneket könyvestül-mindeztül egyházi átok alá vessék. A büntetés mind szigorúbbá lőn, s a reformáció korában már kiterjesztették azt a tiltott mű terjesztőire meg olvasóira is. Mikor például X. Leó pápa Luther Mártont kiátkozta, nem csupán Luther személyére vonatkozott az egyházi átok, hanem Luther könyveinek az olvasóira is.

IV. Pál pápa, ki 1554-től 1559-ig uralkodott, s ez idő alatt is fő-fő törekvése volt az inkvizíció szervezése: nem mulasztotta el sohasem az alkalmat, ha arról volt szó, hogy árthasson valamikép a tipográfának. Egy vaskos jegyzék maradt fönn annak bizonyítékául, hogy mennyire gyűlölte ez a pápa a könyvnyomtatókat meg a könyvnyomtatást magát is. A pápa e könyvben kimélet nélkül egyházi átokkal sújtja az Olaszországban megjelent könyvek nagy részét, közöttük olyanokat is, amelyeket pápai approbációval nyomtattak ki, így például Erazmusnak az új testamentumhoz írt, s X. Leó pápa által 1518-ban jónak, helyesnek s kedvesnek ítélt magyarázatait is. Ugyancsak az említett jegyzékében Pál pápa név szerint felsorol hatvanhárom könyvnyomtatót, akiknek összes addig nyomtatott s azután nyomtatandó műveit egyetemlegesen egyházi átok alá veti, természetesen az olvasóikkal egyetemben. Ugyanezt a szentenciát mondotta ki mindama könyvkiadók összes már kiadott és még kiadandó műveire, akik csak egyetlen egy esetben is adtak ki eretnek színezetű könyvet.

Így aztán nem volt csoda, hogy — mint Bungener Félix "Histoire du Concile de Trente" című munkájában írja — egész Európában alig akadhatott írástudó ember, akire valami módon ne lett volna vonatkozatható a Pál pápa indexében egyetlen büntetési nemül föllállított kiközösítés a katolikus egyházból.

1562-ben a trienti zsinaton szóba került a már elhalt Pál pápának ez a hirhedt indexe is. Az egyház eszelebb vezető-emberei váltig bizonyították, hogy a kiközösítések meg egyházi átkok özönével ép ellenkezőjé érik el az óhajtott célnak, mert hisz megdöntik a nép babonás hitét az átok rettenetes voltában. Nem használt semmit. A zsinat főntartotta továbbra is Pál pápa indexének az érvényét, s az inkvizíció folytathatta a maga pusztító munkáját. Baffa püspöke, Contarini Péter hosszú zsinati beszédében kijelentette, hogy "jobb ezer jó könyvet eltiltani, mintsem egyetlen rosszat eltiltatlanul hagyni. Aztán meg olyan kevés a könyv, hogy félünk kell attól, miszerint esetleg kissé sokat találhatnánk közülök eltiltani?"

A zsinat ekkor szervezte meg az index kongregációját hivatalosan is, még pedig ama formában, amelyben az írók és művészek multságára ma is fönnáll. Akkoriban még természetesen félték tőle, mert háta mögött mindig ott settenkedett az inkvizíció réme.

IV. Pál pápa szelleme sohasem veszett ki a katolikus egyházból. Hiszen még a tizenkilencedik században is akadt pápa — még pedig a tudósnak és nagyműveltségűnek nevezett XVI. Gergely személyében —, aki tele torokkal hirdette a szószékről, hogy "a sajtószabadság monstruózus egy szabadság, az igazhíttű katolikus ember nem irtózik tőle eléggé".

Majd minden rossznak megvan a maga jó oldala is, de az indexnek sohasem volt. Egy Latini nevezetű ortodox katolikus humanista írja a levelében: "Hol lakol, mely sarkán a nagy világnak? Ha emberektől lakott országban tartózkodol, talán hallottál már valamit arról a veszedelemről, ami a világ valamennyi könyvét fenyegeti? Vagy talán te is arról ábrándozol, hogy könyvet írsz, most, amikor minden meglévő könyvet eltiltanak? Nem hiszem, hogy csalódnék, ha azt mondom, hogy aligha akad most közöttünk ember, aki egyszerű leveleken kívül mást is le merne írni. Index jelent meg mostanában, a szent széktől tilalmazott könyvek címei vannak benne; akkora a számuk, hogy kívülök alig is akad már könyv, különösen Németországban. Demosthenes-fordítások s biblia-magyarázatok olvashatására pedig ne is számíts a jövőben; Faerno barátom napok óta egyebet se tesz, csak az indexre került könyveket mustrálgatja könyvtárából. Magam is hozzáfogok holnap, s nem hiszem, hogy maradjon valami a szép bibliotékámból..."

Az index szolgálatában álló inkvizítorok működése éppen nem volt valami magasabb erkölcsi szemponttól áthatott. A legtrágárabb tartalmú iratok bizvást számíthattak megjelenésre, de okvetlenül eltiltották az oly könyvek megjelenését, amelyekben az eretnek-

ségre a legcsekélyebb gyanuokat fedezhették föl. S féltékenyen ügyeltek arra, hogy barát avagy apáca ne lehessen szereplője pikáns történetkének. Bocaccio elbeszélései közül kihagyta például a cenzurát gyakorló inkvizitor azokat, amelyeknek barátok meg apácák a hősei, de a többi mind meghagyta, lettek légyen bár ezek még olyan trágár disznóságok is. Más inkvizitorok enyhébben cselekedték meg a papi becület védelmét: egyszerűen világi férfit meg asszonyt dugtak a barátoknak s apácáknak a helyébe.

Valami különös gonddal azonban sohasem szerkesztették az indexet. Az index kongregációjának tudatlansága közmondásos volt már kezdetől fogva, s a fanatikusabb papok sokat panaszkodtak a miatt, hogy apró-cseprő hibákért indexre teszik a könyvet, de nem vesznek tudomást olyan sátáni művekről, amelyek olvasása örökös gyehennát zudít ezrek, sőt százazrek fejére. Ujabbán — mióta az inkvizíció feyverét sajnálattal kénytelen nélkülözni az egyedül üdvözítő katolikus anyaszentegyház — mind gyakrabban hangzik föl ez a panasz. S nem ok nélkül, mert az index kongregációja tudja, hogy csak nevetéssé tenné magát a szorgosabb működése által, s a maga jószántából már nem igen vesz föl az indexre semmiféle irodalmi vagy művészeti terméket.

Egy öreg olasz tudós, Curci apó, ki ötven esztendeig volt a Jézus-társaság tagja, a következőképpen írja le az index kongregációjának mai működését:

"A Vatikánnak szüksége van egy olyan műhelyre, amely mindig készen áll arra, hogy a katolikus egyház ellenfeleinek leverésére szükséges villámokat szállítsa. Azt a hitet igyekszik tehát világszerte elterjeszteni, hogy van Rómában egy csupa nagytinktélyű tudósból álló bíróság, amely éber figyelemmel kíséri az összes irodalmi mozzanatokat, érti a módját, mikép válassza el a konkolyt a tiszta búzától, s nem mulasztja el a hívőket figyelmeztetni arra, hogy mit ajánlatos olvasniok, s mit nem... De mindez egyszerűen csak mese. A valóság ennyiből áll: Az index kongregációja egy a dolgával keveset törődő bíboros-elüljáróból, néhány még hanyagabb bíboros tagból, egy rosszul fizetett, de munkával annál jobban túlterhelt titkárból áll. Van ezenkívül még vagy negyven úgynevezett tanácsosa is a kongregációnak, de ez az állás tiszteletbeli lévén: nem sok vizet zavarnak az ad honore tanácsos urak. Két vagy három szerzetes egészíti még ki a társaságot. Tessék már most ennek a tehetetlen öreg emberekből álló kongregációnak szemmel tartania az egész nagy világirodalmat! Még elgondolni is képtelenség. — Valójában azonban úgy áll a dolog, hogy a kongregáció egyáltalában nem úgy él a könyvbetiltások dolgában kezdeményezőleg. Egyáltalában nem is vizsgál meg más könyvet, csak amit följelentenek, s azt is csak úgy, ha beküldenek hozzá egy teljes példányt az indexre szánt könyvből. De még ekkor is csigalassúsággal megy a dolog.

A följelentők többnyire az fró személyes ellenségeinek a sorából kerülnek ki, s nem elégszenek meg a pusztá följelentéssel, hanem nyakára járnak a kongregáció tagjainak, informálják s kapacitálgatják őket. Különbben az egész peres eljárás suttymban, az fró meghallgatása híján folyik le."

Apró jegyzetek a hírlapok történetéről.

A hírlapokra emlékeztető publikációk története ugyan még a rómaiak idejéig vezethető vissza, de a nyomtatott hírlapok legelsőjeül azt a Bécs városában 1488-ban megjelent "Neue Zeytung"-ot vehetjük, amely bulletin-forma jelentéssel egykezett megnyugtanni a népet az akkor brüggei fogságában levő Miksa főherceg egészségi állapotáról. Tehát hivatalos jellege volt lapjaink ez ősenek. Egy 1493-ban megjelent másik példánya szintén hivatalos forrásból közli a császár temetésének leírását. Közben-közben olyan számok jelentek meg, amelyeken nem ismerhető föl a hivatalos jelleg, de valószínűleg annál jobban érdekelték a nagy közönséget. Az ujság krónikáit nem csupán az uralkodó meg a főhercegek egészségi állapota, parádés kocsijaiknak formája stb. ihlette meg, hanem a törökökkel való csatározásokról, a többféle dühöngő éhínségről, döghalálról stb. is hoztak többékevésbé megbízható híreket. Csudás dolgokat olvashatunk e lapokban veszedelemjóslo üstökösökről, viperák meg zöld gyfkok páros viaskodásáról, boszorkányok hajmeresztő cselekedeteiről. Egyik hírében például egy szolgálóleányról szól, aki hat esztendőre eladta magát az ördögnek, s Belzebub ő kegyelmeisége rettenetes forgószél alakjában vitte le a poklok fenekére. Megtudjuk ez alapos értesültségű hírekben, hogy Magyarországon egy asszony olyan gyermeket szült, amelynek három feje, három keze s három lába volt, s hogy a törökök foglyaikat egy keresztre feszített kandúrmacska imadására kényszerítették.

A derék bécsi zszurnaliszták e mellett még erősködtek, hogy lapjuknak egyetlen célja "a szintiszta igazság közlése" s hogy "semmiféle más szenvedelmet nem ismernek, mint az igazság szolgálatáéi".

A császári udvar csak eleinte nézte jó szemmel a Neue Zeytung megjelenését; holmi apró bűnök miatt csakhamar megvonta tőle a hivatalos értesítések közlésének a jogát, s ezt privilégiumképpen ruházta a maga kegyelt embereire. A Neue Zeytung megjelenése tehát apródonkint végképpen megakadt. Helyette a privilégiumos emberek indítottak időszakonként megjelenő lapokat. 1620 körül három ilyen is volt Bécs városában. Címeik megválasztásában a kiadók nem igen erőltették meg fantáziájukat. Az egyiknek "Ordentliche Postzeytung" volt a címe, a másiké "Ordentliche Zeytung", a harmadiké pedig "Ordinari Zeytung". Hűségesen leközölték az uralkodó család egészségi állapotára vonatkozó híreket, kitérve a legapróbb részletekre is, mint például arra, amit "clisterium donare"-nak nevezett el az orvosi tudomány.

A cenzura javában dühöngött már ekkortájt egész Ausztriában. Szó sincs róla: egyebütt is megjelentezett a könyvnyomtatásnak ez a lidérce, de talán sehol sem olyan mogorva formában, mint az osztrák örökös tartományokban. A sajtóvétségek a tizenhatodik században főképpen eretnek iratok lenyomatásából állottak, s e tekintetben nem ismert tréfát az osztrák juszticia. Hubmayr Baltazárt és Tauber Gáspárt 1527. évben meg is égették ilyes bűnökért. Az idők tehát csöppet sem voltak kedvezőek az ujságitradalom és ujságitnyomtatásra nézve sem.

Szedésről — szedőknek.

A betűöntői dísz a könyvnyomtatásban.

Több oldalról fölvetődött már az a kérdés, hogy nem lehetnének-e el a betűöntők csinálta s mihamar sablonossá váló ornamentumok nélkül. Tagadhatatlanul sok pénzébe kerül az ilyes anyag a könyvnyomtatónak, s az általa okozott eredmény sokszor talán nincs is kellő arányban a reá való kiadásokkal.

A legutolsó tíz esztendőben legalább is hatszor kellett a modern könyvnyomtatónak a közizlés megváltozása következtében dekoráló irányzatot változtatnia. A nagyvonásos növényi vignetták, tündérrózsák s mocsári liliomok helyét mindenféle kigyózó vonalak foglalták el; ezt követte az egyenes dekoratív vonal kultusza, majd pedig a Biedermeier-izlés újraéledése; most pedig a négyzetpontos divat járja. Az izlésnek ily viszonylag rövid időn belül való gyakori megváltozása a betűöntői ornamensekkel dolgozó nyomdász szempontjából tán kissé sok is volt a jóból.

Az imént felsorolt dekoráló irányzatok közül különösen a Biedermeier-stílus nagyon rövid ideig uralkodott ahhoz, hogy a nagyobb befektetést tett nyomdász kellőképp kárpótolhatta volna magát kiadásaiért. Igaz ugyan, hogy bizonyos nyomtatványokhoz ez a dísz még évtizedek múltán is egészen jól használható lesz, de az is igaz, hogy akcidens-szedőink többsége nem annyira a használhatóságot, mint inkább az újszerűséget nézi munkálkodása közben, s a régebbi szállítású díszítő anyagot kombinációba sem veszi.

A betűöntői dísztlő való megcsömörlésünknek az oka főképpen abban rejlik, hogy a közelmúltban általában nagyon teletömtük a nyomtatványainkat Biedermeier- meg Empire-stílusos díszítő darabokkal. Most aztán sokan az ellenkező végetlet akarják kultiválni, tudniillik nem alkalmazni a betűk mellett semmiféle díszet sem a nyomtatványon. Hogy ez irány híveinek a száma külföldön mennyire szaporodik: abból is következtethető, hogy a lipcsei betűöntők egyike már szükségesnek látja e nézet ellen az irodalmi síkra szállást. Publikációjában azonban több a frázis, mint a meggyőző okfejtés, s így nagyobb hatása alig lesz.

Hogy a betűöntői ornamensek egészen nélkülözhetők volnának a könyvnyomtató minden munkájánál: nem áll. Mérséklet mindenesetre ajánlható az alkalmazásuknál, mert hiszen

a most uralkodó izlésnek is az egyszerűség meg a célszerűség a fő vezető elvei, de azért a betűöntői dísz nélkül ma még kissé bajos volna ellenni.

A dísz alkalmazásának szüksége mindig első sorban a nyomtatvány betűitől függ. Ha írott betűvel szedünk valamely nyom-

tatványt: holmi aprólékos záróvonalakon kívül ritkán teszünk rája egyéb díszet, mert magunk is érezzük, hogy a lendületes betű mellett az ilyesmi fölösleges.

Más az eset, ha ugyanazt a nyomtatványszöveget valami groteszk, mediaevalis avagy más álló betűfajtaból állítjuk össze. Ilyenkor önkénytelenül is érezzük a szükségét némi, a szöveg összetartozását jelző díszesítésnek. Ilyen például az egyszerű vonalkeret is. Sokszor ez untig elég. Például olyankor, amikor valami igen komoly tárgyú szövegünk van, s a kereskedelmi nyomtatványoknak is jó nagy részében. A banküzletek, szállító cégek, könyvkereskedések stb. levélfejjén avagy cégkártyáján fölösleges is minden önállóbb jellegű dísz. De már a virágkereskedések, illatszert-üzletek s effélék hasonló nyomtatványain többnyire szükségét érezzük a kifejezettebb és még hozzá alkalmoszerű ékesítésnek. Az utóbbi eset áll fönn sok egyéb nyomtatványféléknél, így a belépő- és tagsági jegyeknél, étlapoknál, táncrendeknél meg a műsoroknál is. De még itt is szabályként veendő fel, hogy inkább kevesebbet adjunk a díszből, mintsem túlságos sokat. A fő súlyt mindig a szövegre helyezzük.

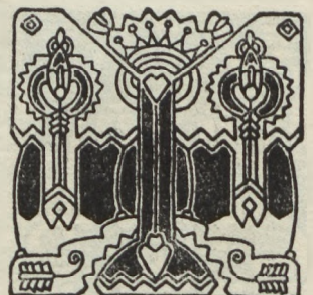
A tapasztalt és szélesebb látókörű nyomdász-ember különben mindig tudja, hogy a betűöntői újdonságok özönéből melyek számíthatnak huzamosabb életre, s általában melyek azok, amelyek sokoldalúan alkalmazhatók. Ha e tudásával fölfegyverkezve, megfontoltan s nem ötletszerűen jár el az öntődei díszítő anyag vásárlásakor: ritkán kerül oka panaszra, hogy ennek vagy annak a dísznek vásárlása fölösleges volt.

Az öntődei díszítő anyag nélkülözhetővé lételemnek két nagy föltétele van. Az egyik az, hogy a Bárány Nándorok, Fekete Bélák, Kún Kornélok meg Kun Mihályok, szóval a művészies nevelésű mesterszedők annyira elszaporodjanak, hogy minden valamire való nyomdára jusson belőlük legalább is egy, a másik pedig az, hogy valami olyan újabb találmány merüljön föl, amelynek révén a klisé-készítés költségei a mostani költségeknek legalább is a felére redukálódjanak.

A sorzó zárásának legbiztosabb módja.

Kevés olyan nyomda van, amelynek ürtöltői meg kvadrátumai abszolúte szisztematikusak volnának.

Különösen a házi öntődével ellátott nyomdáknak a kvadrátumok közt szélesség dolgában aránylag jelentékeny különbségeket találunk, ami alkalmazhatatlanná teszi őket a sorzó pontos megzárására. Legjobb e célra rézvonalakat vennünk — persze csomósan —, amelyek e tekintetben megbízhatók.

Elbánás a gyorsan száradó festékekkel.

A könyvnyomtató számára a festékgyárosok ujabban egész sereg olyan speciális festékfajtát készítenek, amely a színes borítékpapirosokra való nyomtatást volna hivatva megkönnyíteni. E festékek alkalmazása esetén azonban gyakran sok egyéb galibával kell megküzdenie a nyomtatónak, főképpen azért, mert majdnem valamennyiök aránylag igen gyorsan szárad.

A gyorsan való megszáradás képessége különben úgyszólván követelménye e festékeknek, s fődőképességük is összefügg azzal, mert hiszen a közönséges festékek ép azért nem fődnek eléggé, mivel a száradás lassú folyamata alatt a festék nagy részét magába szívja a papiros. A könyvnyomtatónak a gyorsan száradó festékek használatakor az ívek masztalódásától sem kell annyira tartania, s nyomtatás után a könyvkötői munkához is hamarabb hozzá lehet fogni.

A festék gyors száradásának rossz oldalai ott kezdődnek, hogy a festék nemcsak a papirosra szárad meg nagyon hamar, hanem a festékező hengeren is. Ez pedig csöppet sem kívánatos dolog. De jár aztán még egy másik, nem kevés bosszankodást okozó baj a gyors száradás nyomában: az tudniillik, hogy a papiros nyomtatás közben könnyen a szedésre ragad, s aztán tépődik, tégelyes sajtóknál pedig esetleg a festékező hengerek közé is kerül. Ha a festék eme túlságosan látszó tapadósságát bizonyos anyagokkal csökkentjük: az a fődőképesség rovására történik.

A színes festékek frissében mindig jobban használhatók, mint akkor, ha huzamosabb ideig voltak már raktáron. Különösen áll ez a gyorsan száradó festékekre nézvést. Hiszen még a teljesen légmentesen elzárt dobozban is apródonként elgyantásodik a gyorsan száradó festék, hát még ha a doboz már nyitva volt, s a festék egy része már hiányzik belőle. Nem ritka dolog ilyenkor, hogy a dobozban lévő maradék festék rövid időn belül tisztára használhatatlanná válik. A tapasztaltabb szakemberek éppen ezért nem vásárolják a festéket még nagyobb szükséglet esetén sem nagyobb dózisokban, hanem ha például két kilónyi festékre van szükségük: hozatnak négy két kilós dobozzal belőle. Így aztán ha vagy háromnegyed kilóra való festék

későbbi használatra megmarad: legföljebb a negyed kiló vész kárba, mert a föllobbantatlan dobozban a további fél kiló aránylag huzamosabban is eláll. Ha nem illetéknép cselekednénk, egyetlen nyitott dobozban hamarosan elgyantásodnék az egész háromnegyed kilónyi festékmennyiség, ami pedig érzékeny kára

volna a mostanában amúgy is csupán minimális haszonra dolgozgatató könyvnyomtató - mesternek.

A gyorsan száradó festékfélékből a nyomtatónak sohasem szabad többet a festékválúba raknia, mint amennyi aznap előreláthatólag elfog fogyni. A festékválúban elgyantásodott festék nemcsak hogy önmaga vész kárba, hanem megrontja, illetőleg tisztátalanná teszi a hozzája kevert friss festéket is. Legjobb különben, ha nem egyszerre, hanem kisebb adagokban rakjuk a gyorsan száradó festéket a válúba. Mindenesetre még ilyenkor is ajánlatos a válút a közben beszáradt s elgyantásodott festéktől megtisztogatnunk.

A sajtó megerőltetése nyomtatáskor.

Különösen domború nyomtatáskor gyakori ez a baj. Akárhány olyan nyomdász akad még ma is, akinek abban kulminál a domború-nyomtatásbeli tudása, hogy "mentől nagyobb a nyomás, annál jobban sikerül a domborítás". Ennek a nézetnek sok nyomorékja van már a tégelyes sajtók között, s ezért nem ártana, ha helyette az az egyedül helyes nézet terjedne el a nyomdászok körében, hogy a domború nyomtatásnál is viszonylag könnyűnek kell lennie a gép megterhelésének, illetőleg hogy mindig a lehetőséghez képest őrizkednünk kell a gép túlterhelésétől.

Hogy ez a nyomási túlterhelés miképpen kerülhető el, röviden a következőkben foglalhatjuk össze:

1. A formának pontosan a tégely középerére eloszoljon.
2. Jól kidolgozott, élesképű matricákat használjunk, s a nyomótégely borítását vegyük lehető gyöngére.

Az első követelmény volna a fontosabbik, s mégis ritkán ragaszkodnak nyomatóink egész skrupulózitással hozzá. Pedig nyilvánvaló, hogy a helytelen zárást a gép nagyon megsínyli, sőt hogy igen gyakran egyik-másik része el is törhetik a nagy megerőltetéstől. Már egyszerű illusztrációk és alapnyomati lemezek nyomtatásakor is előfordul, hogy a forma oldalvást zárása következtében a tégely tengelye meggömbül; az úgynevezett masztalódást gátló kengető illusztráció-nyomtatáskor is könnyen eltörhetik, ha a forma a ráma fölsejébe van zárva; a tégelyvezeték pedig agyonnyomódhatik, ha a nyomás ereje alul összpontosul. Hát még az óriási nyomtatási erőt igénylő domborításnál mennyivel hamarabb megeshetik hasonló baj!

A forma középre zárásakor nem szabad pusztán a klisé tekintetbe vennünk, hanem mindig a tényleges nyomtatási fölülettel kell számolni. A klisé "húsa" nem számít.

Vegyes közlemények.

Az Iparművészeti Társulat tevékenysége.

A legújabb idők szociális átalakulása a művészet lényegében is változásokat okoztak, s módosították azt. Az egyre nagyobb tért hódító demokratikus felfogás egyik fontos következménye, hogy a művészet mintegy elhagyva rideg piedesztálját, lemegy a nyüzsgő, kenyérrért küzködő hétköznapi emberek közé, gyakorlati és hozzáférhetővé lesz mindenki számára s útjában ott hagyja nyomát nemcsak a bútoron, ruhán és lakáson, de az emberek lelkén is. A szép, mely úgyis mindig anyaghoz kötve jelenik meg, elindult, hogy meghódítsa a társadalmat, s életet lopjon az eddig halottnak hitt dolgokba, melyek bennünket körülvesznek. Ezekkel az intenciókkal vitték bele lelkes és mélyen érző művészek a művészetet az iparba, hogy minden, ami kezünk ügyébe esik, amin szemünk naponta megpillen, szóval ami keretét képezi életünknek, ne csak tőlünk független staffage legyen, hanem a gondolatunkhoz és érzésünkhöz tartozó, velünk összefüggő élő valami, amiben megérezzük lelkünk egy-egy mosolygó rezdülését, amiből ismerős, otthonos érzések áradnak felénk. — Nálunk az Iparművészeti Társulat vállalkozott erre a nemcsak művészi, de nagy kulturmisszió is teljesítő nemes munkára. Évek óta tartja már fenn a legintímbebb kapcsolatot iparunkkal, s hogy milyen eredménnyel, dokumentálta legutóbb a milánói nemzetközi kiállítás, melyen a magyar iparművészetnek vezető szerep jutott. Fáradtságot és áldozatot nem kímélve iparkodik iparunk minden ágát művészi vívóra emelni, s alig két évtized alatt a szománc- és fémművéség, csipke- és textilipar, bútorkészítés, mozaik, kerámia és üvegfestés terén nemcsak egy fészakad mulasztását pótolta, de a külfölddel szemben is versenyképessé fejlesztette művészi iparunkat. — Iparosaink és tervező művészeink közt szoros kontaktust teremtett. Pályadíjakat tűz ki művészi munkák tervezésére s elkészítésére; kiállításokat rendez, melyekkel föllebrezti a nagy közönség érdeklődését és nemesíti ízlését. A gyáripar termékein is látszik már nemesítő hatása, s ez annál inkább fontos, mert nálunk a gyáripar olcsóságával egészséges és virágzó kézműipart őlt meg. Népművészetünk igaz kiáncselnek megmentésére vállalkozik ezzel az Iparművészeti Társulat, annak a népművészetnek megmentésére, melynek alkotásait a legfejlettebb nyugoti művészet is megcsodálta. Folyóirataiban és kiállításain számtalanszor találkozunk magyar művészi motívumokkal, melyeknek csirája onnan indult ki a nép lelkéből. Ezt a népművészetet akarja kulturképessé növelni, s ennek felkutatására és összegyűjtésére fölkeresi a legrejtettebb zugokat is.

A magyar közönség pedig — melynek lelke mindenkor nyitva van a becsülletes és komoly művészi törekvések előtt — hamarosan megértette az Iparművészeti Társulat intencióit. Szeretettel keresi föl a kiállításokat, s kezdi becsülni és ízlésessé tenni otthonát.

Átlátta és méltányolja a nagy igazságot, mely az őszinteségekben és egyszerűségben rejlik: a fa és gipsz ne hazudjon bronzot vagy márványt, érvényesüljön az anyag mindenkor a maga valóságában, legyen vége az imitációk hazugságának. Nagy szociális elv rejlik e mögött. Megtanulja a közönség, hogy nemcsak a gazdagok bronzokkal és márványokkal teletömött lakása, nem mindig megértéssel és ízléssel alkalmazott fényűzése lehet művészi, de egy-két fénydöböl ízlésesen összeállított bútorról, egy-két egyszerű ornamenssel s stílusos szőnyeggel a legszegényebb ember is művészi otthonot teremthet magának. Az bizonyos, hogy ma még a tervezett bútór drágább valamivel a tucatszámra készültnél, de ha a közönség nem riad vissza, úgy ez is rövidesen elmúlik. Az Iparművészeti Társulat legjobb műiparosainkkal s legjelesebb ipari tervezőinkkel áll összeköttetésben, s a magyar ipar ilyen módon való pártolásában méltán elvárhatja a közönség támogatott kéz-szorítását. — Hogy a közönség mennyi szélesebb rétegeiben elterjedjen minden művészi alkotás iránti fogékonyság és szeretet, arról különösen az által gondoskodik a Magyar Iparművészeti Társulat, hogy tagjai sorába veszi fel azokat, kik anyagi és erkölcsi erővel kívánják szolgálni a magyar iparművészet ügyét. A csekély tagsági díj — évi 10 korona — fejében a Társulat tagjainak nemcsak magas művészi és irodalmi színvonalon álló, gyönyörű kiállítású folyóiratot ad, hanem tagjai nyolc látogatást a Társulat kiállításait, s résztvesznek a sorsoláson, melyet a kiállításra vásárolt tárgyakból rendeznek, végül kedvezményes

áron kapják a társulati kiadványokat. Ugyaníly jogokat élveznek az alapító tagok is, kik a Társulat céljaira egyszersmindenkorra legalább kétszáz koronát adományoznak. Mennél többen lépnek be a Társulat körébe, annál könnyebben lesz megvalósítva a cél: a magyar iparművészet fejlesztése és terjesztése. — A társulat, hogy a művelt magyar közönséget maga körül csoportosítsa, most taggyűjtési akciót indított és megbízottait szétküldi az egész országba, hogy a Társulat részére megnyerjék mindazokat, akik művészi törekvéseink iránt érdeklődnek. A Társulat bizalommal fordul a magyar társadalomhoz, s kéri, hogy megbízottait fogadja szívesen és munkájukban amennyire lehet legyen segítségükre.

Egy árlejtési véghatározat megindokolása.

Ily cím alatt e lap februári füzetében Révész Béla marosvásárhelyi nyomdatulajdonos leadja Maros-Torda vármegye allspánjának a megyei nyomtatványok árlejtésénél kiadott véghatározatát. Miután e közleményt csak ma olvastam, kötelességem erre az illő választ a következőkben megadni: Maros-Torda vármegye nyomtatványszükségletét évtizedek óta szállítja a jelenleg tulajdonomat képező kollégiumi nyomda, s így én is hét év óta. Az utóbbi áldatlan politikai harcok folyamánya pedig az (t. i. nálam nyomtatódott az a lap, mely a felfüggesztett tisztviselők mellett foglalt állást), hogy a vármegyei nyomtatványok készítését tőlem elvették. De folyamánya az is, hogy a Kossuth-nyomdának nagyon érdekelte részese lehetett e vármegye allspánja, mert a kiadott véghatározat után megkínált bennünket (Révész Béla urat is) a Kossuth-nyomda megvételével. És a komoly, megbízható Kossuth-nyomdát majdnem el is adták Révész Béla úrnak (azért sietett talán közzé tenni a véghatározatot?), de utolsó percben mégis Adí Árpád lett, aki a kormányt támogató lapokat nyomtatja s aki a megyei munkát meg sem pályázta, s akinek a vármegye hivatalos lapját odaadták ez év elején minden árlejtés mellőzésével, amit ugyancsak tőlem vettek el. Summa summarum: A megyei munkát kiadták ez évben a Kossuth-nyomdának, s pár hétre rá eladták a nyomdát. Azt pedig már előre tudta mindenki, hogy a megyei munka a Kossuth-nyomdát lesz; megmondták azt Adinak, nekem és az egész Kossuth-nyomda személyzetének. Ezzel akarták megmenteni azt a vállalatot, amelybe sok-sok tulipános hazafinak benne veszett sok-sok ezrese és amely nyomda fennállása óta (1907 május 1) úgyszólván minden munkát reáíratással állított elő. Így áll e dolog, t. Révész úr (amit én is jól tud) és t. kartársaim, itt hajsza csak ellenem lehetett, illetve a hajsza csak azért volt, hogy a Kossuth-nyomda kapja el a megyét, amire én — mint régi szállító — bátor voltam ragaszkodni, mivel jól ismerem évtizedekre visszamenőleg a viszonyokat, s mivel a nyomtatványok egy részéből készletem is volt, tehát azért tettem a legkedvezőbb ajánlatot. De részletes indokolásom kifejttem illetékes felsőbb fórum: a belügyminiszter előtt, s annak idején majd szolgálók bővebb adatokkal is. De Révész kartársnak e helyt még annyit: hogy a marosvásárhelyi nyomdatulajdonosok az ő kivételével rég dolgoznak a kollektív szerződésen, amelyhez ő csak a "kényszer" hatása alatt hajlandó hozzájárulni. Ha ezt már nyelbe ütöttük volna, bizonyára sokkal magasabb árak mellett kerül a vármegye a — Kossuth-nyomda kezébe. Maros-Vásárhely, 1908 március 9.

Benkő László.

Egy közhasznú működésű egyesületünkről.

Magyarországon tizenöt év előtt keletkezett egy egyesület, a Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdíjegyesülete, amely megérdemelné, hogy az egész hazai társadalom vállaltve támogassa, mert a sokféle egylet között a legfontosabb szociális hivatást teljesíti azzal, hogy a rokkant, öreg munkásokat segélyezi és az árváknak neveltetési járulékat ad. Ebbe az egyletbe 120 korona beiratási díj lefizetése mellett bátran beléphet minden iparos, munkás és minden szerény jövedelmű ember. Széles Magyarországon ismerik ezt az egyletet mindenütt, ami kívülálglik a kezeink közt levő 1907. évi jelentéséből is, amely szerint 60 000 tagja, 185 vidéki fiókpenztára, számos tagcsoportja és három milliót felülhaladó vagyona van. 1893-tól 1903-ig csak a segélyezésre szolgáló alapot gyűjtötte. 1903-ban megkezdte rokkant tag-

puhább anyagú linoleumra, s jól be fog válni, különösen a plakát terén. Remek dolgok Vadász Miklós rajzai, gyönyörűek Conrád Gyula fametszetei, de általában véve kitűnő a kiállítás egész anyaga. A kiállításon névleg a következő művészek vesznek részt: Baranszky E. László, Boltka Miklós, Conrád Gyula, Erdős Béla, Garzó, Glatz Oszkár, Ipari Dezső, Kiss Rezső, Kosza Andor, Olgvai Viktor, Raab Ervin, Rauscher Lajos, Székely Andor, Székely Árpád, Vadász Miklós, Zichy István gróf, Doby Jenő, Faragó, Kriesch, Nagy Sándor. A rendezés érdekében buzgólkodtak: Olgvai Viktor, Rauscher Lajos, Székely Árpád és a Könyves Kálmán Műkiadó Részvénytársaság, mely a kiállítást rendezi.

A Művészet szerkesztősége exlibris-pályázata.

A Művészet szerkesztősége pályázatot hirdet könyvjegyzajra, a következő feltételekkel: 1. A könyvjegy (kiadói címer, embléma) különböző nyomtatott kiadványok, füzetek, könyvek címlapját van hivatva díszíteni, alapötlete tehát vonatkozásban álljon a könyvvel, általában a könyv révén terjedő kultúrával. Miután ez a rajz a könyv címlapjának csak kis helyét foglalhatja el, a rajz kisméretű reprodukcióra alkalmas, tömör, kifejező, magyaros, világosan érthető legyen. Az eredeti rajz bármely méretben, kizárólag fehér papírosan fekete festékkel, tollal készüljön, alkalmas legyen a cinkográfiai sokszorosításra, s hátrány nélkül legyen kisebbíthető, annyira, hogy a legnagyobb hossza vagy szélessége két és fél centiméter legyen. 2. A rajzzal szerves összefüggésben, jól olvasható betűkkel alkalmazni kell ezt a jelmondatot: "Magyart a magyarnak." 3. Csak magyar művészek pályázhatnak. 4. A pályázat titkos, jelígis. 5. Első díj 100 korona, második díj 50 korona, harmadik díj 25 korona. 6. Pályabíróság a Művészet szerkesztősége. 7. A pályaművek 1908 május 10-ig a Művészet szerkesztőségébe (Budapest VI, Andrásy-út 10. sz.) küldendők.

A Globus nyomdai részvénytársaság válsága.

A Globus nyomdárészvénytársaságának hitelezői értekezletet tartottak, melyen elhatározták, hogy a vállalatot egy saját kebelükből választott igazgatóság vezetése alatt saját számlájukra egy évig kísérletképpen fenntartják a hirlaposztály üzemével, míg a kereskedelmi és ipari nyomtatványok osztályának és a könyvnyomdai osztályának üzemét beszüntetik; egy évi próba után fogják végleg elhatározni a vállalat fenntartását avagy feloszlását.

A kormány pályadíjai grafikai munkákra.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium a Nemzeti Szalonban a tavasszal rendezendő grafikai kiállításra a következő díjakat tűzi ki: 1. alakrajzra egy ötszáz-koronás díjat; 2. tájrajzra egy ötszáz-koronás díjat; 3. a könyv természetéhez alkalmazkodó rajzra (illusztrációra) egy ötszáz-koronás díjat; 4. eredeti metszetre, karccra, könyvmatra vagy a grafikai művészet egyéb fájára egy ötszáz-koronás és két kétszázötven-koronás díjat; 5. vízfestményre egy ötszáz- és egy háromszáz-koronás díjat. A díjak odaítélésével a miniszter a Képzőművészeti Tanácsot bízta meg, s a kitűzött díjak csak abszolút becsű műveknek adhatók ki.

A Magyar Iparművészet ezidei első füzeté

megjelent, s díszes meg gazdag tartalmával széles körben nagy föltűnést keltett. A vaskos füzet a finn művészetet ismertető tömör, részben színes reprodukcióban. A legkiválóbb finn művészek: Akseli Gallén-Kallela, Saarinen, Gesellius, Lindgren, Ehrström, Plomstedt stb. java munkáit látjuk együtt e füzetben, mely áttekinthető képet ad a finn művészet magas fejlettségéről és sajátos fajt jellegéről. K. Lippich Elek lelkes cikkben ismerteti a finnek évszázados küzdelmeit s művészetüknek kialakulását; különösen méltatja élő legnagyobb művészüknél, Gallén-Kallelának működését és művészetét. Egy finn esztétikus pedig, Stjern-Schantz Torsten igen érdekes magyaráról szöveggel kiéri a bemutatott rajzokat. A nagy gondnal megszerkesztett rovatokban Czákó Elemér, Csizsik Gyula, Margitay Ernő, Mihalik Gyula és mások az iparművészet újabb mozgalmairól számolnak be. A Fittler Kamill és Györgyi Kálmán által szerkesztett gyönyörű folyóirat, mely a legelőkelőbb külföldi folyóiratokkal kiállja a versenyt, a Magyar Iparművészeti Társulat tagjainak évi tíz kor. tagsági díj ellenében illetményként jár. Előfizetési díja ugyanennyit tenne ki. Melegen ajánljuk olvasóinknak a figyelmébe.

Az ipari s kereskedelmi minták központi tára.

A kereskedelmi minisztérium központi mintatárát szervez, melynek az ország összes kamaráinál letett minták központilag fognak kezelteni és nyilvántartani, abból a célból, hogy bárki mindenkor egy helyen megtalálhassa és megtekinthesse az országban védett mintákat, ami az iparosságnak meg a kereskedővilágnak régi óhajta volt. Hasonlóképp Bécsben is szerveznek

egy központi mintatárát Ausztria részére. Mivel pedig az Ausztriával kötött vám- és kereskedelmi szerződés 17. cikke értelmében a két állam egyikében annak lakosa által letett minta ipso facto a másik államban is élvez oltalmat, ezért szükséges, hogy a két állam kölcsönösen megküldje egymás központi mintatárának a saját területén letett mintáknak egy-egy példányát.

Németországba utazó szaktársak figyelmébe.

A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara értesülései szerint a munkakereset céljából Németországba utazó magyar munkásoknak számos nehézséget és kellemetlenséget okoz az a körülmény, hogy igazoló papírjaik csakis magyar nyelven vannak kiállítva. Olyan helyeken ugyanis, ahol fordító nincs kéznél, az illető munkások mindaddig rendőri fölügyelet alatt tartatnak, míg személyiségük a más helységben lakó hatóságú fordítóval való hosszadalmas írásbeli érintkezés útján hivatalosan nincs megállapítva. Ily esetekben nem ritkán az illető egyéneknek személyes szabadsága is veszélyeztetve van. Erre való tekintettel figyelmezteti a kamara a kereset céljából Németországba vándorló egyéneket, hogy elutazásuk előtt a fontosabb igazoló papírjaikat saját érdekükben német fordításban is állíttassák ki.

"Reklám", a modern üzletfejlesztés szaklapja.

Ez a teljes címe Barta Béla most megindult pompás havi folyóiratának, amely igazán hézagot pótló a maga nemében, s ezenkívül még a művészies kiállításával is méltán föltűnést keltő. A lap formátumához mért alakban plakátszerű fölléleteket is látunk benne. Valamennyit a fiatal festői gárda egyik igen jeles tagja, Honti Nándor készített, még pedig a legegyszerűbb meg legalkalmasabb technikával: egyszerű lapidáris színtoltokból áll valamennyi. S ez fölkéletesen megfelel a mai modern igényeknek.

A mutatványszám szövegbeli tartalma is igen érdekes. Legelőbb a szerkesztőnek egy kis elmefuttatását olvashatjuk a reklámról. Majd az amerikai és angol hirdetésekről találunk benne rövid, de velős cikkecskéket; ez mindjárt illusztrálva is van két eredeti amerikai s két angol reklámmal. "A védőjegy a reklám szolgáltatásban" címmel ezután következő cikk sok fontos dolgot mond el a védőjegyek hasznosságáról, egy sereg angol védőjegy bemutatásával illusztrálva a cikk keretében foglalt igényeket. Egy a plakátokról szóló cikkecske van végül a mutatványi füzetben, s bizony alig is olvastunk még e tárgyról talpraesettebb dolgozatot. Egy-néhány passzust talán nem árt, ha mutatóban leközölünk belőle:

"A plakát célja, hogy a feldolgozott tárgyat (képet) az is észreveggye, aki nem keresi a plakátot és annak szövegét — ellentétben a hirdetéssel, melyet az olvasónak keresnie kell a lapban —, mert a jó plakátnak úgy kell hatnia, hogy a közönség mintegy akarata és tudta nélkül, önkéntelenül vegye észre. A plakátnak tehát úgy kell a nagy nyilvánosság elé jutnia, hogy okvetlenül föltűnjön. E fontos momentumot a plakátrendelők, sajnos, még nem igen méltányolják. Kevés kivétellel tetszős és nem föltűnő hatású plakát az, mely nálunk forgalomban van. És úgy mint mindenben, a plakátnál is különbözök az ízlések, mert ami a megrendelőnek tetszik, az nem tetszik sok száznak és megfordítva. Azt mernők mondani, hogy majdnem lehetetlen olyan plakátot produkálni, amely mindenkinek tetsék, de könnyű olyant teremteni, mely mindenkinek föltűnik. Tehát igen nagy fontosságú a plakátnál, hogy annak föltűnőségére helyezzük a fő súlyt. A plakát jelezze a reklámozás tárgyát úgy, hogy a legföltűnőbb szemlélő is egyetlen pillantás után emlékezzen tarthassa a hirdetett tárgyat. A képek lehetőleg egyszerűnek és drasztikusnak kell lennie, a szöveg pedig a lehetőség határain belül megkapó s a legrövidebb legyen. Általában nagy hiba a plakátok sok szöveget adni, különösen a mai világban, ahol mindenki sietve akar keresni, élni és látni. A plakátnak csak a hirdetett cikk iránti figyelmet kell felköltötenie, s a cikk nevét, cégét népszerűsíteni, a részletes fölvilágosításokat megadja a hirdetéses s körlevelek, melyeket azután otthonában mindenki kényelmesen olvashat. Nálunk még mindig a régi plakátstílus (sajnos, plakát-iskolánk még nincs) az uralkodó, melynek legmagasabb képessége az olajnyomatok mintájára készült édesded kép, glóbuszok, heroldok, angyalkák, pajzsok, gyári látóképek meg egyéb ideális figurák. A mi forgalomban levő magyar plakátjaink majdnem mind egy kaptárra készülnek, s tetszem a sörgyár plakátjának gyári látóképe alig üt el a vonalozó papírgyár gyári látóképetől, s hogy a plakátok ilyen egyformasága mellett ezek közül egy sem marad meg a szemlélő agyában: az több mint bizonyos. — Újabb időben külföldön egy megfijúhódott, modern plakátművészet kezd tért hódítani, s már nálunk is megjelennek a hirdető oszlopokon néha-néha ezek modorában készült művészi munkák. Ez az iskola csekély technikai eszközökkel, kevés színnel, de erős egyéni rajzokkal kapja meg és bilincseli le a nagy közönséget. Eleinte az öreg, érdeklőt művészek bizalmatlansággal fogadták az újítást, mostanáig azonban a legelső helyet hódította az meg."

Könyvnyomtatók s hírlapírók a politikában.

Érdekes arányban vannak a nyomdászok meg újságkiadók az újonnan alakult északamerikai Oklahoma állam kormányában és képviselő-testületében képviselve. Az állam kormányzója szerkesztő-ember, a szenátorok egyike könyvnyomtató; a törvényhozó testületben pedig három könyvnyomtató és nem kevesebb mint huszonkét vidéki újságnak a szerkesztője vagy kiadója ül.

Uj cellulóz-gyár alapítása Oláhországban.

Hatvani Deusch Károly már 1906-ban megszerezte a romániai kormánytól az engedélyt a nádások kiaknázására meg cellulóz gyártására. Most egyéb kapitalistákkal azon fáradozik, hogy cellulóz-gyárl részvénytársaságot alapítson Oláhországban. Ennek részvényitőkéje két millió lei volna, négyezer darab ötszáz lei névértékű részvényre beosztva. A részvénytársaság megalakulása a bukaresti lapok közlése szerint már a közel jövőre várható.

Az új osztrák császárbülbéjegek.

Az osztrák császári jubileum alkalmával új levélbéjegeket is bocsátottak ki. Ezek kiállításra igazán művészes, s ezért — no meg mert csak az idén lesznek forgalomban — okvetlenül igen kapóssá válnak a bélyeggyűjtők szemében. A háromfiléres bélyegeken vonatkozást látunk a demokrata II. József személyére.

A bécsi udvari s állami nyomda megbővítése.

A bécsi állami nyomdához toldaléképületeket építenek, s ezenkívül nagyobb gépvásárlásokról is suttog a fáma. A bécsi nyomdászok iparésztületét mindez arra készítette, hogy küldöttséget menessen a nyomda igazgatójához, megtudandó: nem jelenti-e a nyomda megbővítése a munkakörnek a magán-ipar rovására való kiterjesztését is? A küldöttség e tekintetben megnyugtató választ kapott. A nyomda megbővítésének s a gépvásárlásoknak az igazgató kijelentése szerint csak az volna az indító oka, hogy a nyomda mai felszerelése mellett már nem győzi a folyó munkákat. A magán-iparral való konkurrálás szándékáról szó sincs.

A művészi emblemák a könyvnyomtatásban.

A képzőművészetek emblemájával szolgáló hármas pajzsot most széltében használják az akcidens-szedők is, s gyakran bizony meglehetősen eltorzítva meg értelmetlenül. Szinte elképeldünk, ha végignézzük, hogy kicsoda nyomtatványfajtákhoz használják már a művészjelvényt; iparosok, kereskedők jobban fizetett nyomtatványain már sűrűn szerepel, a nyomdász saját üzleti nyomtatványairól pedig úgyszólván nem is hiányozhatik. Mintha

általános volna már az akcidens-szedők körében az a vélemény, hogy a művészi emblemák akármicsoda vonalas, naturalisztikus avagy egyéb díszbe is tetszés szerint beleszőthetők, ha mindjárt egy csópp köze sincs a szöveg tartalmának a képzőművészethez.

A művész-emblemáknak a könyvnyomtató saját nyomtatványain való alkalmazása azonban egyéb ferdességgel is jár: apródonkint egészen kizorítja a mi szép nyomdászjelvényünknek a használatát. Pedig ezért kár! A nyomdászjelvény — mind a könyvnyomtatóké, mind pedig a litografusoké — hasonlíthatatlanul szebb és közvetlenebb vonatkozású a kifejezéstelen művészi emblemánál.

A múlt évi Grafikai Szemle bekötési táblája

már elkészült, s megrendelőinknek széjjel is küldöttük. Néhány darab azonban még rendelkezésre áll, s fővárosi megrendelőknél 1 40 koronáért, vidékieknek (portómentesen) 1 50 koronáért adjuk.

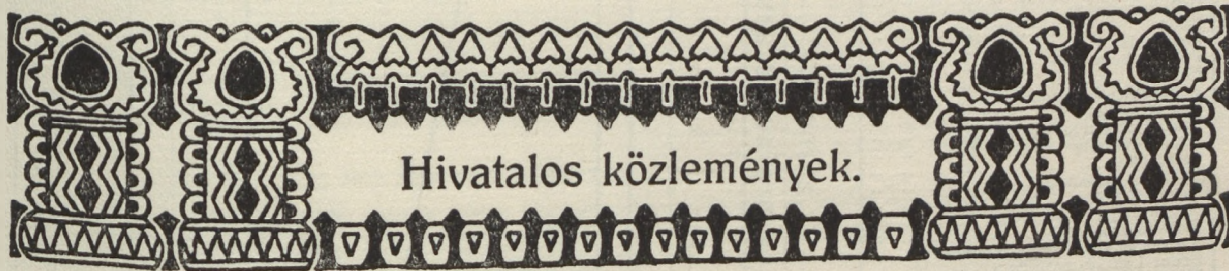
Szedés közé való tágitók készítése gummiból.

Silberer Adolf szaküzlete oly érdekes eszközt honosított meg, mely a külföldön már általánosan elterjedt. Ez a gummitágitó, melynek alkalmazása a nyomtatásnál kizárja a kizárás emelkedését. Ez a gummitágitó az ólomtágitó magasságában készül, s szalagszerűleg tekercsben van, melyről a szükséglet szerinti nagyságot, úgy mint a kártyanyesésnél szokás, levágják és az ólomtágitó helyett alkalmazzák. A gummi ruganyosságánál fogva a szedés és klisé közt megfizül, s így nyomtatás közben nem emelkedik s nem maszatol. Egyik legelső könyvnyomdaintézetünk főgépkestere erről a következő szakvéleményt adta: A gummitágitók, ha kellőképpen alkalmaztatnak, teljesen megfelelően rendeltetésüknek. A szedés között, ahol a kizárás emelkedik, egy ólomtágitót kiveszünk és annak helyébe tesszük a gummitágitót; ha pedig klisénél használjuk, úgy lehetőleg a klisé körül kell tennünk, de ha ez lehetetlen, akkor csak azon a helyen, ahol a kizáró anyag emelkedik: tesszük be a gummitágitót. Mindenkor tekintettel kell lenni arra, hogy a gummitágitó helyett kivegyünk egy ólomtágitót. Ha így alkalmazzuk, a maszatolódás megszűnik.

Szerkesztőségi meg kiadóhivatali üzenetek.

Többeknek. A Grafikai Szemle jövő füzetének zárata április hó 21-ike. Amennyiben azonban hosszabb közleményről van szó, ajánlatos ezt a hónap 12-ikéig beküldeni, mert a zárat ideje körül rendszeren szorulunk már hely dolgában. A mellékleteket lehetőleg mindig 19-ikéig kérjük beküldeni, hogy az esetleges konfekcionálásukhoz meglegyen a kellő idő. Az áprilisi havi Grafikai Szemle példányszáma a tagok folytonos szaporodása miatt 1950 lesz.

M. J., Szekszárd. A szép füzet lapzártá után engedti, méltatni. Jövő füzetünkben fogjuk tehát, amennyire terünk engedi, méltatni.

Hivatalos közlemények.

Meghívó a Szakkör rendes évi közgyűlésére.

A Könyvnyomdászok Szakköre 1908. évi március hó 22-én, vasárnap délelőtt pontban 10 órakor, saját helyiségében (Budapest VII., Sándor-tér 4. szám alatt, a Gutenberg-Ölthon épületében) tartja meg rendes évi közgyűlését, melyre a Kör tagjait tisztelettel meghívja a választmány. A napi rend a következő: 1. titkári jelentés a Kör működéséről; 2. pénztáros jelentése a Kör pénzügyeiről; 3. leltárosi jelentés; 4. három számvizsgáló választása; 5. két jegyzőkönyvhitelesítő választása; 6. szavazatszedő bizottság választása; 7. tiszviselő és a választmány új választása; 8. indítványok. — Alapszabályaink értelmében a közgyűlés határozatképességéhez a tagok egyharmadának jelenléte szükséges. Kérjük a Kör t. tagjait, hogy a közgyűlésen minél nagyobb számban jelenjenek meg. Az alapszabályok 13. szakasza értelmében indítványok a közgyűlés előtt nyolc nappal nyújtandók be a választmányhoz; e szabály alól oly sürgős természetű indítvány képezhet kivételt, melynek sürgősségét a közgyűlés elismeri.

Választmányi ülés 1908. évi március hó 13-án.

Jelen vannak: Tanay József elnök, Morócz Jenő titkár, Bozsik István pénztáros, Sarlós Lajos ellenőr, Boros Dezső II. lel-

táros, Busay Balázs, Enyedy János, Fekete Béla, Gyöngyösi Sándor választmányi tagok, továbbá Augendorf M. Miksa szaktanfolyamvezető és Wanko Vilmos szaktanfolyami adminisztrátor, valamint Novák László, mint a Grafikai Szemle szerkesztője. Igazolva távol: ifj. Aigner Antal II. titkár, Hahn Mór leltáros, Bárány Nándor, Kún Kornél, László Dezső, Novitzky N. László és Spitz Adolf választmányi tagok.

Tanay József elnök az ülést megnyitván, a múlt ülés jegyzőkönyve felolvastatik és Enyedy János és Fekete Béla által hitelesítettik.

Bozsik István előterjeszti a február havi pénzlári jelentést, mely a tagsági forgalomról szóló kimutatással együtt tudomásul vétetik.

Wanko Vilmos a következő indítványt kéri a közgyűlés napirendjére tűzni: "Mondja ki a Könyvnyomdászok Szakköre, hogy a Magyar Nyomdászok Évkönyve című kiadványt beszünteti, és az így felszabaduló erőt a Grafikai Szemle mellékleteinek előállítására, a továbbképző tanfolyamok fejlesztésére, valamint a kísérleti nyomda felszerelésének bővítésére használja fel." Több hozzászólása után Wanko Vilmos tagtárs az indítványát visszavonja.

Bevétel.

Pénztári kimutatás 1908 február haváról.

Kiadás.

	K	f.	K	f.		K	f.	K	f.
Át hozat a múlt hóról			8666	63	Házbér febr.-májusra	229	10		
10 drb hitelszöv. részleg (à 10 kor.)			100	—	200 idénylegy, 1000 tagsági legy ..	46	20		
Gutenberg-szobor-alap			784	66	Febr. 22-iki házi estély kiadása ..	382	54		
Ács-Mihály-alap			551	84	Villanyszerelés (pótlás)	49	—		
Billardpénzből február 10-ig			17	76	1000 boríték, 500 levelező-lap ..	11	—		
Febr. 22-iki házi estély bevétele ..			366	40	Admin. kiadások helyben és vidéken	13	73		
					Kézpénz e hó végén			731	57
					10 drb hitelszöv. részlegy à 10 kor.			8685	49
					Gutenberg-szobor-alap			100	—
					Ács-Mihály-alap			784	66
								551	84
Tagsági járulékokban befolyt:					Szakirodalmi alap:				
Államnyomda	7	80			Kézpénz e hó végén			641	90
A Nap	2	40							
Athenaeum	16	80			Szaktanfolyam:				
Bercsényi-nyomda	1	80			Rajzoktató óradíjára	30	—		
Berkovits-nyomda	3	60			Segéd munkás 23 órájának díja ..	18	40		
Bróza Ottó	—	—			Segéd munkásnő 18 órájának díja ..	10	40		
Budapesti Hírlap	6	60			Szolgának takarításért	10	—		
Buschmann Ferenc	4	20			Weisz és Berger papíros-számlája	5	—		
Egyetemi nyomda	6	—			Bárány Nándor anyagkiadása	10	—		
Egyesületi tisztviselők	7	80			Szent-László-ny. papíros-számlája ..	15	86		
Európa	7	80			Klisé-számlák (Értesítő)	124	30		
Fővárosi nyomda	—	—			Sas és Bauer papíros-számlája	8	26		
Franklin-Társulat	48	—			Temesvári kiállítás és tankönyv ..	8	60		
Franklin-flók	6	—			Kellner E. mellékletért	30	—		
Fried és Krakauer	—	—			H. H. Ullstein papíros-számlája ..	40	61	311	43
Galitzenstein	6	—							
Gelléri és Székely	7	80							
Globus	7	80							
Grafikai intézet	8	40							
Hamburger és Birkholz	7	20							
Hedvig Sándor	1	80							
Hornvánszky	4	80							
Jókai-nyomda	3	60							
Károlyi György	1	80							
Kellner Ernő	7	20							
Kertész József	6	—							
Klein Vilmos	1	80							
Korvin Testvérek	3	—							
Községi nyomda	4	80							
Légrády Testvérek	6	60							
Lengyel Lipót	—	—							
Löbl D. és Fia	4	20							
Löblövitz-nyomda	3	—							
Magyar Hírlap	5	40							
Markovits és Garai	4	80							
Márkus Samu	10	20							
Máv. menetjegynyomda	1	80							
Minerva	1	20							
Molnárak Lapja	4	80							
Nagy Sándor	7	80							
Neuwald-nyomda	1	20							
Otthon-nyomda	2	40							
Pallas	21	60							
Pannonia	2	40							
Pap és Schwartz	1	80							
Pátria	27	60							
Pénzüntézeti nyomda	2	40							
Pester Lloyd	13	80							
Pesti Könyvnyomda R.-T.	47	40							
Posner, Károly Lajos és Fia	6	—							
Radó Izor	2	40							
Révai és Salamon	18	—							
Rigler J. E.	7	20							
Rózsa Kálmán és Neje	6	—							
Stephanum	9	60							
Székesfővárosi Házi Nyomda	15	60							
Szent-László-nyomda	4	20							
Thalia-nyomda	2	40							
Vasutas-Szövetség nyomdája	2	40							
Világosság-nyomda	27	60							
Weisz L. és F.	2	40							
Wodianer F. és Fiai	28	80							
Vidékről (részletezése a megelőző oldalon)	202	20							
Egyesektől (részletezése a megelőző oldalon)	57	—							
	753	—							
Ebből 10 százalék a szakirod. alapra	75	30							
			677	70					
Szakirodalmi alap:									
Át hozat a múlt hóról			566	60					
10 százalék a főpénztárból			75	30					
			11806	89				11806	89

A közgyűlés napi rendjére tüzetik Novák László tagtársnak a következő indítványa: "Tekintettel arra, hogy a Szakkör tagjainak több mint harmada vidéken dolgozik, s így tagsági díja ellenértékékeppen csupán a Grafikai Szemlét meg a Magyar Nyomdászok Évkönyvét kapja: mondja ki a közgyűlés, hogy a Szakkör most említett kiadványait a jövőben is lehető tartalmasnak és művészesnek kívánja látni. Hogy e kiadványok színvonalának emelkedése a tagok létszámának emelkedésével mindig arányos legyen: kimondja a közgyűlés, hogy a Grafikai Szemle támogatására az összes tagdíjnak 20, az Évkönyvre pedig 40 százaléka fordítható, a hirdetésekéből stb. származó jövedelmen kívül." A szaktanfolyam céljaira a tagdíj-bevétel 10 százaléka fordítható." A választmány az indítványt pártolólaj terjeszti a közgyűlés elé.

Simon János debreceni tagtárs abbéli indítványa, hogy a szaktanfolyam értesítőjét a vidéki tagok ingyen kaphassák, a közgyűlés napi rendjére tüzetik.

Augenfeld M. Miksának, a szaktanfolyam vezetőjének abbéli bejelentése, hogy a tanév ünnepélyes berekesztése f. évi április 12-én lesz, tudomásul szolgál. A választmány egyúttal hozzájárul abbéli előterjesztéséhez, hogy Barta Ernő rajztaár óratöbbletét 50 koronával díjaztassék.

Az újonnan alakult szálló-egyletnek a választmány 50 korona segélyt szavaz meg.

Beérkeztek: a Hornyánszky-nyomda személyzete, a soproni könyvnyomdászok és a Gutenberg műkedvelői kör által rendezendő mulatságokra szóló meghívók és belépti jegyek. Köszönettel tudomásul vétetik.

Több tárgy nem lévén, elnök szívéllyel szavakkal mond köszönetet a választmányoknak az egész éven át tapasztalt támogatásért, mire az ülés az elnök életetésével véget ért.

Morócz Jenő, titkár.

Tagsági járulékokban a múlt hóban befolyt:

a) Egyesektől (l. a megelőző oldalon levő pénztári kimutatást): Krizsó Kálmán 0.60, Forró Imre 3.60, Löwy Jenő 0.60, Reisinger József 1.80, Fischhoff Henrik 14.40, Haas Vendel 1.80, Szappanos József 1.80, Kongorácz János 1.80, Czobor László 3.—, Hollay János 1.80, Mónus Károly 1.20, Wiesner Sándor 1.80, József Sándor 1.20, Müller Sándor 1.20, Kranner Lipót 1.80, Légárd József 1.20, Hahn Mór 1.80, Steinherz Miklós 1.20, Skodnitz Jakab 0.60, Pfeiffer Miksa 0.60, Schwarz Lipót 0.60, Kerekes Miksa 0.60, Farkas Lajos 0.60, Wolf Sándor 0.60, Goldmann Jenő 0.60, Sichermann Lajos 0.60, Seemann Antal 0.60, Elbert Arnold 0.60, Schatz Farkas 0.60, Lackenbach Artur 0.60, Klein Antal 0.60, Breitenberger Ferenc 0.60, Büchler Ede 0.60, Welsz Jecheskel 0.60, Buczkó Rezső 0.60, Trombitás László 0.60, Jakab Mór 0.60, Kornstein M. 0.60, Landman S. 0.60, Goldstein Jenő 0.60, Varga László 0.60, Dobos Géza 0.60, összesen 57 korona.

b) A vidékről (l. az előző oldalon levő pénztári kimutatást): Fiume 6.—, Győr 10.80, Sopron 10.20, Kecskemét 15.60, Szombathely 21.60, Mezőtúr 4.20, Székesfehérvár 9.60, Hódmezővásárhely 4.20, Szeged 10.20, Temesvár 42.60, Gyula 3.60, Mohács 4.80, Szabadka 10.20, Kassa 16.80, Arad 7.20, Gyoma 3.60, Besztercebánya 6.—, Nyitra 9.60, Makó 5.40, összesen 202 korona és 20 fillér.

Tagsági forgalom 1908. évi február hóban.

Beléptek a Körbe: Balogh József, Balogh Bálint, Balogh Sámuel, Horváth Sándor, Péntek László, Varga Antal (Makó), Bohus Károly, Friedrich Ernő, Giesser József, Rammer Gergely (Temesvár), Deutch Simon, Szarvas János (Szabadka), Jozst Sándor (Schmeltz), Fried Antal, Hoifmann Ferenc, Szentpéteri Béla (Wodianer), Müller Sándor (Pénztáratéti nyomda), Janezics Ferenc (Szent-László-nyomda), Varga Ferenc (Pátria), Lukács János (Hornyánszky). — Meghaltak: Singer József, Scheicher Vilmos. — Hátralek miatt törleendő: Fekete László (Nagyvárad), Csányi András, Hézsó Sándor, Székely Lajos (Szombathely), Biringer Alajos, Fecker Vilmos, Küble Károly (Temesvár). — A '9. § alapján törleendő: Rosenberg József (Kassa). — A hó végén 11 tiszteletbeli, 1593 rendes, összesen 1604 tag.

Jelölő-bizottsági ülés 1908. évi február 25-én.

Jelen van a választmány képviselőjében Bozsik István pénztáros, továbbá az Államnyomda, Bercecsényi, Berkovits, Budapesti Hirlap, Európa, Franklin, Fried és Krakauer, Grafikai Intézet, Kellner, Légrády, Löbl, A Nap, Pallas, Pátria, Részevény, Révai és Salomon, Rigler, Székesfővárosi és Világosság nyomda házi pénztárosai, akik az ülés elnökévé Bozsik Istvánt, jegyzőjévé pedig Wanko Vilmost választották meg. — Jelöltettek a tisztikarba: elnökké Tanay József, I. alelnökké Gyöngyösi Sándor, II. alelnökké Fuchs Zsigmond, I. titkárrá Wanko Vilmos, II. titkárrá Ifj. Aigner Antal, pénztárossá Bozsik István, ellenőrré Sarlós Lajos, I. leltárossá Boros Dezső, II. leltárossá Hollósy János;

a választmányba: Augenfeld M. Miksa, Baka Márton, Barna Odón, Becker István, Beermann Artur, Bodonyi István, Busay Balázs, Csorda Ferenc, Enyedí János, Fekete Béla, Györkös Odón, Hermann Károly, Löwy Salamon, Maksa Ágoston, Müller Ignác, Novák Alajos, Novitzky N. László, Prüner Arnold, Puskás István, Richter Márton, Schornstein Jakob, Spitz Adolf, Stalla Márton, Szabó Róbert, Szauer Adolf. A szavazó lapok helyben a közgyűlés színhelyén osztatnak ki, vidéki tagok posta útján szavaznak. Wanko Vilmos, jegyző. Bozsik István, elnök.

A tag szórakozási alkalma körhelyiségünkben.

Körhelyiségünk a Gutenberg-Otthonban van (bejárát az épület bérkocsis-utcal részén). A helyiség nyitva van: vasárnaponként délelőtti 9 órától 1-ig, valamint minden kedden s csütörtökön este 8 órától 10-ig. Olvasó-terem, billard, sakk, dominó, szaklapok és szépirodalmi folyóiratok állanak itt a tagok rendelkezésére.

Júliusi és augusztusi példányok kerestetnek!

Kérjük a t. szaktársakat, illetőleg helybeli és vidéki házi pénztárosainkat, hogy ha volna a tavalyi júliusi s augusztusi Grafikai Szemléből főlös példányuk, küldjék el azt Bozsik István pénztárosnak (Gutenberg-Otthon), vagy hozzák fel a körhelyiségbe.

Kondícióbeli változások pontos bejelentése.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy kondíciójuknak esetleges megváltozását — tehát mind a belépést, mind pedig a kilépést is — haladéktalanul adják tudtul a Kör pénztárosának (lakik: Budapest VIII, Sándor-tér 4. szám alatt), mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a célra egy egyszerű levelező-lap beküldése.

Kedvezményes színház- és fürdő-utalványok.

A Vigaszínházba és az Uránia Tudományos Színházba mintegy 25–50 százalékkal mérsékelt jegyekre jogosító utalványok kaphatók a pénztárosnál (VIII, Sándor-tér 4. sz., III. emelet 5), valamint a Hungária-fürdőbe szóló kedvezményes jegy-utalványok is. A színházjegyekre szóló utalványok ára darabonként 4, a fürdőjegyekre szólóké pedig 2 fillér. — A Magyar Színház és a Népszínház-Vigopera igazgatói megszüntették a kedvezményt.

Fotografus kedvezménye tagjaink részére.

Erdélyi M. cs. és kir. udv. fényképész (Budapest IV, Semmelweis-utca 2. sz., a Kossuth-Lajos-utca sarkán) Szakkörünk tagjainak fényképek készíttetésekora a következő kedvezményt adja

6 darab vízit-fénykép	6 korona,	12 darab 10 korona.
6 " kis makartkép	14 " "	12 " 24 " "
6 " kabinetkép	16 " "	12 " 26 " "
6 " makartkép	20 " "	12 " 36 " "

Megrendelés alkalmával az illető szaktársnak a legutolsó óról szóló nyugtával kell igazolnia, hogy fényleg ragja a Szakkörnek.

A Grafikai Szemle hirdetéseinek szabott árai:

a) Egész oldalnyi hirdetés:	egy évre	240.— korona.
" " "	fél évre	130.— "
" " "	negyed évre	70.— "
" " "	egyszeri közlés ..	30.— "
b) Fél oldalnyi hirdetés:	egy évre	130.— "
" " "	fél évre	70.— "
" " "	negyed évre	40.— "
" " "	egyszeri közlés ..	20.— "
c) Negyed oldalnyi hirdetés:	egy évre	70.— "
" " "	fél évre	40.— "
" " "	negyed évre	25.— "
" " "	egyszeri közlés ..	13.— "
d) Nyolcad oldalnyi hirdetés:	egy évre	40.— "
" " "	fél évre	25.— "
" " "	negyed évre	15.— "
" " "	egyszeri közlés ..	8.— "

Az apró hirdetéseknek az ára az első közléskor petit soronként negyven fillér; minden további közlés ötven százalékkal olcsóbb.

Szerkesztik Tanay József és Novák László. Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre. — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest V, Hold-utca 7. sz. (telefon 36—02). Nyomatott a Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság nyomdájában, Sas és Bauer budapesti papírraktáros cégnek a papírosára. — Előfizetési ár: egész évre 4 korona, fél évre 2 korona. Egyes szám ára 40 fillér

Magyar Nyomdászok Évkönyve 1908. évre.

Huszonharmadik évfolyam.

Szerkesztette: **Novák László.**

Kiadja a Könyvnyomdászok Szakköre Budapesten.

Terjedelme több mint tizenegy ív, mellékleteinek száma nyolcvan. Kiállítás és tartalom dolgában fölülmúlja az összes korábbi köte-

teket. Ára 3 kor., póstán küldve 3.76 kor. Megrendelhető — amíg a csekély készlet tart — Bozsik István szakköri pénztárosnál Budapesten, VIII, Sándor-tér 4. szám.

Jól fölszerelt könyvnyomda

harmincegyedik évfolyamú saját heti lappal s írószerkereskedéssel a tulajdonos nyugalomba vonulása miatt azonnal eladó. Címe megtudható e folyóirat kiadó hivatalában.

Fischer és Mika betüöntöde és stereotipáló műhely.

Budapest VI, Révay-utca 6. szám (telefon 28-62).

Elvállal igen jutányos áron egész nyomdai berendezéseket. A legkülönbélebb célszerű és divatos könyv- és címbetűkből nagy választékot tart. Folyton készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat a legjobb minőségben. — Ajánlja szabadalmazott nyomdai vonalzó berendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 korona.

Telefon-
szám
14—16.

Carmine Hugó

Telefon-
szám
14—16.

gép- és szerszámgyára Budapest VI, Király-utca 26.

Alapítatott
1878-ban.

Főüzlet és gyár: Wien VII, Burggasse 90.

Alapítatott
1878-ban.

A grafikai iparágak összes szükségleteinek raktára. Nyomdafestékek, kencék és

hengeranyagok
nagy raktára

Kast és Ehinger

G. m. b. H. stuttgarteri és feuerbachi gyáraiból.

Fiókgyárak: Berlinben, New-Yorkban és Chicagóban. A párisi kiállításon grand prix-vel és két aranyéremmel, a st.-louisi kiállításon nagy díjjal lett kitüntetve.

Képviseletek: KONIG ÉS BAUER, Würzburg; HUGO KOCH, AUGUST FOMM és K. GEBLER, Lipcse; GEORGE MANN & CO, London, litográfiai rotációs gépek gyára.

A modern ornamentikában és tervezésben teljesen jártas szaktárs elvállalja stílszerű könyvdrszek, úgymint iniciálék, fejlécek, záródíszek készítését, teljesen modern föl-fogásban. Készít ezenkívül mindenféle könyv-s árjegyzékbörítéket, elvállalja egész könyvek díszítését, valamint egyes lapok illuminálását. Címe megtudható a szerkesztőktől.

Szaklapokat meg -könyveket

(bárminő nyelvűeket) vásárol, esetleg csereberél fővárosi szaktárs. Címe a kiadóban.

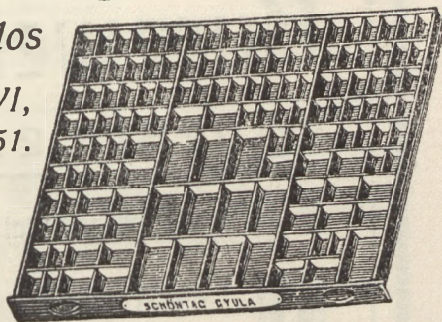
Schöntag Gyula

szakasztalos

Budapest VI,
Váci-körút 51.

Kis antiqua-
szekrény 7,
nagy 9 kor.

Arjegyzék ingyen
és bérmentve.

Koblinger Gyula fotocinkográfiai műintézete.

Budapest VII, Csengery-utca 22. szám (telefon 14-61).

Készít mindennemű kliséket művekhez, folyóiratokhoz, árjegyzékekhez meg hirdetésekhez. Építészeti stb. terveket fotolitográfiailag sokszorosít. — Alapítás éve 1892.

! Nagy díj !

KAST & EHINGER
RSRS G. m. b. H. WSW

világhírű gyártmányai a st.-louis-i
világkiállításán a legmagasabb
díjjal lettek kitüntetve. — Fiók-
gyárak: Berlinben, New-Yorkban
és Chicagóban.

Képvisező Ausztria-Magyarországon részére:

Carmine Hugó
Budapest, Bécs, Prága.

Könyv- és kő-
nyomdai festékgyár

Wüste F.

Iroda és raktár: Budapest VI, Gyár-utca 62. szám.

Gyárt: könyv- meg könyomdák számára való színes, valamint réznyomáshoz szükséges minden fajtájú és színű festékeket. — Hengeranyag- és kence-gyár.

Kurzweil János és Társa egyesítve: Berger & Wirth

lipcsei festékgyárosokkal. — Budapest IX, Márton-utca 19 (telefon 56-64).

Első magyar könyv- és könyomdai festék-
és hengeranyag-gyár.

FIÓK-6YÁRAK: BERLIN, BARMEN, FLORENCE, LONDON,
NEW-YORK, PÁRIS, SZENTPÉTERVÁR.

Ujság-, mű-, illusztráció-, díszmű- s mindenféle színes festékek, kencék, bronzok a grafikai iparágak részére. Henger-öntő műhely lapos és körforgó gépekhez. Olcsóbb és jobb a házi öntésnél. Patent, Victoria és Blanca hengeranyag kockázott és sima táblákban. Szedővasak igazítható feszítővel, szabadalm. saját találmány, 47.004. és 53.406. számú osztrák-magyar szabad. Számos helyen kitéve. —

Városi iroda: Budapest V, Fulich-utca 7 (telefon: 76—44).

Legrégibb
gyorssajtó-
gyár
a hírodalom-
ban.

Magyar gyorssajtó-gyár

Kaiser Lajos és Kaiser Károly

Budapest, VIII. ker., József-utca 56. szám.

Legrégibb
gyorssajtó-
gyár
a hírodalom-
ban.

TELEFON :
54—48.

Egyszerű gyorssajtók vasuti szerkezettel, 2 és 4 hengerrel. Egyszerű gyorssajtók körbenforgással, 2 és 4 hengerrel. Kromó- és autotípiagépek front-kirakóval vagy a nélkül. Rotációs és két színt nyomó gépek. Gyorsan futó "Rapid". Meglepő munkaképesség: óránként 1800 példány minden megerősítés nélkül. A legtokéletebb festékdörzsölés. Erős és szilárd szerkezet. Könnyű és pontos járás. Maszatolás kizárva.

CHECK-CENTO :
9164.

!! Mindenki, mielőtt gépet venne, saját érdekében kérjen ajánlatot !!

Megjelent

és a Grafikai Szemle kiadóhivatalában (Budapest V, Hold-utca 7. sz.), valamint Bozsik J. szakköri pénztárosnál (Budapest, Sándor tér 4. vagy Vármegye-utca 11. szám, Franklin-fiók) kapható:

A Könyvnyomdászok Szakköre 1905—1906-iki szaktanfolyamainak értesítője. ◊

Szerkesztették: Tanay József és Novák László.

220 oldal, sok szedés- és egyéb példával. A szakjukban fejlődni óhajtó szaktársak nélkülözhetetlen kézi könyve. Rövid és azért tömör összefoglalásban ismerteti a szaktanfolyamokon előadott tanítási anyagot.

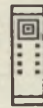
Ára 1 korona. Vidékre 1 korona 10 fillér.

BERTHOLD H., BERLIN SW

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS BETŰÖNTŐDE RÉSZV.-TÁRS.

Fiókok: Wien, Szt. Pétervár, Moszkva és Bauer & Co., Stuttgart

Nagy választék különféle körzet és betűujdonságokból, rézléniákból, vignettákból és a t. ◊ Legnagyobb választék orosz betűkből. ◊ Teljes nyomdai berendezések gépekkel és segédeszközökkel. ◊ Szolid kivitel.

Vezérképviselők:

Pusztafi R. és társa, Budapest V, Lipótkörút 17
a kik mintákkal és ajánlatokkal szolgálnak.

Baer Ottó festékgyárai.

Telefon:
93—29.

A grafikai iparágakhoz szükséges összes
◻ fekete és színes festékek gyártása. ◻

Telefon:
93—29.

Különlegesség: a „VORAN” kő- és könyvnyomdai fekete festék; eddig felülmulhatatlanul gyorsan szárad.

Grafikai osztály:

A kő- és könyvnyomdai szakmához szükséges összes kellékek raktára.

Vezérképvisellete és nagy raktára

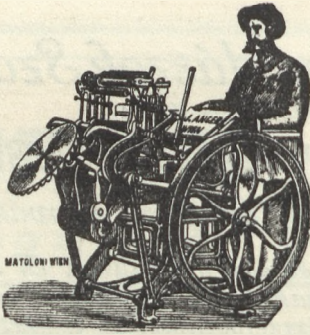
a „Chromo” altenburgi papírgyárnak,
J. Friedrich Daechsler langenaltenheimi kőbányájának,
Hutter és Schrantz nemezgyárának.

Hengeranyaggyár és hengeröntő-
műhely.

Litográfiai kövek.

Kőforgógép-nemez, könyvnyomdai gépekhez való alátét-nemezek, stereotípiái matrica-nemezek. ◻

Budapesti gyártelep: VII. ker., Gizella-ut 53. szám.

Josef Anger & Söhne

Gépgyár és
vasöntöde

Wien-Hernals, Hauptstr. 122.

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papiros-gyárok, üzleti könyveket készítő gyárok, könyvkötők, dobozgyártók számára, a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel.

— MAGYARORSZÁGI KÉPVISELŐJE: —
Silberer A., Budapest, Dob-u. 53.

KÖNIG és BAYER

— fotocinkográfiai műintézete —

Budapest VII, Kazinczy-u. 32.

KLISÉK mindennemű képes nyomtatványokhoz a legjobb kvalitásban.

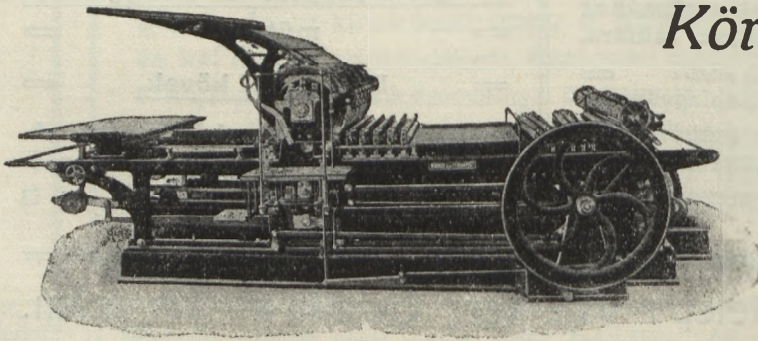
AUTOTÍPIA. ≡ KROMOTÍPIA.
≡ FOTOTÍPIA. ≡ FOTOLITO. ≡

— Házonkívüli felvételek. —

WÖRNER J.

ÉS TÁRSA

GÉPGYÁRA BUDAPESTEN

Könyvnyomdai gyorsajtók vasuti rendszerű menettel. Könyvnyomdai gyorsajtók két- és négy pályás görgőjarral. Kromotípiai gyorsajtók rövidített ívkivezetéssel, a gyűrűs kirakódob segítségével. Kétfordulatú gyorsajtók elől kirakóval. Könyomdai gyorsajtók görgőpályával. Könyomdai kézisajtók.
— — Könyvkötő-gépek. — —

Körforgó nyomó- gépek

újság- és illusztrációnyomásra, meghatározott és változtatható ívnagyság számára.
— —

REPRODUKALÓ MŰINTÉZET

WESZELY LIPÓT ÉS TÁRSA

KLISÉK

BUDAPEST
V. Dorottya-utca 11.

AUTOTIPIA · FOTOTIPIA
KROMOTIPIA · FOTOLITO
MINDENMŰ RAJZOKAT

A LEGJOBB KIVITELBEN.

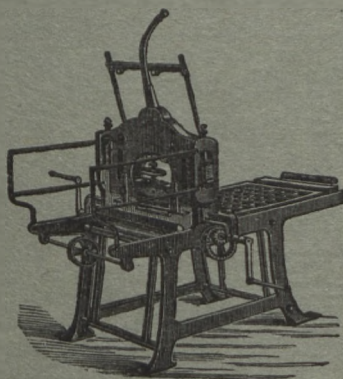

BEIT & CO.
HAMBURG
DRUCKFARBEN
FABRIKEN

Főraktár és iroda:
MÜLLER TESTVÉREK, Budapest V, Súlyom-utca 13.

„Krause“ emeltyűs könyvomó-kézisajtó.

Saját szerkesztésű legújabb sajtónk, egészen vasból, ruganyos nyomással és a taliga visszamenetelét könnyítő szerkezettel.

Szállítási díjtól és vámtól mentesen Ausztria bármelyik vasúti állomására.

Ha a megrendelésben a fődökeret küldése nincs világosan kikötve: a nélkül szállítjuk a sajtókat.

A sajtó távirati megjelölése		No	A taliga		A sajtó ára		
fődökerettel	fődökeret nélkül		széles-sége	hosszúsága	fődökerettel	fődökeret nélkül	
		a kö számára		cm	cm	korona	korona
Mariage	Marialite	MN	45	55	700.—	735.—	
Magdalena	Magazijn	MP	55	65	795.—	850.—	
Magdolum	Magenader	MPa	55	70	815.—	870.—	
Maximilian	Maximianus	MQ	60	80	905.—	955.—	
Moriche	Moriolis	MR	65	90	950.—	1010.—	
Methusalem	Metileno	MS	75	95	1100.—	1160.—	
Methule	Metrisch	MSa	75	100	1110.—	1170.—	
Melchior	Meldois	MT	80	100	1145.—	1210.—	
Melchiades	Meldung	MTa	80	110	1165.—	1230.—	
Mumie	Mulvio	MU	85	125	1250.—	1315.—	
Mummerei	Mummolus	MV	95	140	1370.—	1435.—	
Myscole	Myself	MX	110	150	1670.—	1750.—	

Az árakban befoglalatik a kerékvédő ára is.

Bővebb fölvilágosítást ad: KAUFMANN GYULA, Budapest VII, Kertész-utca 37.

KARL KRAUSE, LEIPZIG.

Bélyegző-metszés.
Mechanikai műhely.
Galvanoplasztika.

Ólomzár-gyártás.
Tömöntöde.
Rézlénia-gyártás.

Első magy. betűöntöde

☐ részvény-társaság ☐

Budapest VI, Desseffy-utca 32. sz.

Telefonszám 23—70.

Dús raktárt tart folytonosan magyar, német,
tót, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

könyv- és címbetűkből,

körzetekből, rézléniákból és kizárásokból,
továbbá a legkülönfélébb ékítményekből és
egyéb nyomdai fölszerelvényekből. Egész
nyomdai berendezések jutányos árban és

☐ gyorsan fogatosíttatnak. ☐

UJDONSÁG!

UJDONSÁG!

Egyetemes tabella-alapzat

Czettel és Bendtner szabadalma.

